ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 20 april 2013

SOCIAAL

Nieuw leven blazen in JPF 3

REPORTAGE

'Mijn glaskunst is mijn passie' 5

IN BEDRIJF

'Van wijn moet je gewoon genieten' 10

'Door dit werk kom ik in aanraking met de harde werkelijkheid van Curaçao'

Aan de rand van de samenleving

"Zet het eten daar maar neer, ik pak het zo wel." Gestommel in huis. Een pan valt, de haan kraait. Flanellen doeken markeren de ingang van het huis van Anna in Wichi. Van buiten lijkt de bouwval meer op een Bedoeienentent. Ook voor de ramen hangen grote lappen doek; het huis heeft geen deuren en in de sponningen hangt geen glas meer. Op het kleine trapje van de porch zit de vriend van Anna. Hij kijkt zijn bezoek aan, pakt de bruine kartonnen zak met voedsel en begint gelijk aan het brood. Nog meer gestommel. Dan komt Anna tevoorschijn; een Nederlandse vrouw van in de veertig. Een gebruiker.

Tekst en foto's: Dick Drayer

Anna is een van de ruim driehonderd daklozen die de binnenstad van Punda, Otrobanda en aangrenzende wijken rijk is. Ze krijgt iedere zondag een voedselpakket van de kerk van Selma Huisden en Sylvana Gittens. Samen met een grote groep vrijwilligers rijden Selma en Sylvana van de Zevende Dags Adventistenkerk uit Emmastad in alle vroegte rond en delen voedsel uit. Aan een vaste, maar steeds groter wordende groep kansarme yu di Kòrsou, Dominicanen, Haïtianen en dus ook een vrouw uit Nederland. De meesten zijn net als Anna verslaafd aan alcohol en allerlei soorten drugs. Ze wonen in de vervallen en verlaten krotten van de binnenstad en overleven met dat wat de stad hen geeft, of dat wat ze van diezelfde stad nemen.

Anna is vaste klant van Selma en Sylvana. Deze zondag duurt het bezoek bij haar langer dan gepland; Anna zit in de problemen en is erg van streek. Ze zegt dat haar vriend Herbert haar met een scherp voorwerp heeft mishandeld. Ze laat de kapwond op haar hoofd zien aan Selma. Anna heeft een verklaring van de huisarts, waarmee ze aangifte wil doen tegen Herbert en vraagt of Selma haar naar de politie kan rijden. Herbert hoort het verhaal gelaten aan. "En als jullie straks weg zijn, ramt hij me weer helemaal in elkaar. Ik vertrouw niemand meer." Anna barst in tranen uit. Tranen die alweer snel omslaan in woede. "Hier, neem je eten maar weer mee!", schreeuwt ze. "Wat denken jullie wel dat ik ben? Een heroïnehoertje die iedereen pijpt voor vijf gulden?" Ze loopt dreigend af op Herbert, heft haar hand op en wil hem slaan. "Donder op en schijt niet meer in mijn toilet."

Sinds 1 december verzorgt de kerk van Selma en Sylvana een wekelijks zondagontbijt voor de daklozen die in de binnenstad op straat wonen en ook andere minderbedeelden in Punda en Otrobanda. Het project wordt uitgevoerd onder de noemer van stichting ADRA. Een humanitaire organisatie die zich op Curaçao inzet voor de minderbedeelden. De naam staat voor Agencia pa Desaroyo i Relievo Adventista en is onderdeel van de Associatie van Gemeenten der Zevende Dags Adventisten, wereldwijd. Op Curaçao zijn er ongeveer 30 Zevende Dags Adventistische gemeenten en iedere gemeente heeft haar eigen ADRA-branch. "De bedoeling", zegt Sylvana, "was om in de maand december voedsel uit te delen, omdat juist in die maand er zoveel gegeten wordt. Wij wilden iets doen voor de mensen die vaak vergeten worden, de daklozen op straat. Maar na een maand konden we niet meer stoppen. Als je het leed en de nood van zo dichtbij ziet, raakt het je en laat het je niet gauw los. Vanaf december tot nu komen de mensen van de kerk in Emmastad iedere zondagochtend om zeven uur bijeen om een ontbijt in te pakken. Daarna trekken de ADRA-leden de straat op en bezoeken de steegjes en cholhuizen van Pietermaai, Scharloo, Saliña, Wichi, Marchena en Veeris. Ieder week delen ze ongeveer vijftig ontbijtpakketten uit.

> Na een maand konden we niet meer stoppen

Menu

Vanochtend staan de vrouwen van ADRA achter in de kerk van Emmastad de pakketjes te vullen ('mannen hebben andere taken in onze gemeente'). Het menu is een heerlijke sopi di galiña van tante Ro. Met onvervalst Surinaams accent dirigeert zij de andere vrijwilligers om het eten te verdelen. De kerk van Emmastad bestaat niet alleen uit Curaçaoënaars en veel Nederlanders, maar ook uit Surinamers; de kerkdiensten zijn ook voor een groot gedeelte in het Nederlands. Naast de sopi staan er vandaag ook muffins op het menu, een broodje ham/kaas, fruit, een stuk pandushi en een sapje. "Het brood krijgen we van de Baker's Kitchen bij het busstation in Otrobanda. Ook verschillende supermarkten op het eiland geven ons gratis eten. Maar voor de rest betalen we alles uit het kleine ADRA-fonds. Iedereen van de gemeente doneert iets, zodat er een volwaardig ontbijt is", zegt Sylvana. "Soms hebben we kip, aros brua, salda di batata, cornbread, arepa di pampuna, cake en andere lekkernijen."

ADRA Emmastad is onderdeel van de internationale Adventist Development and Relief Agency. Het hoofdkantoor zit in Washington. ADRA International beheert jaarlijks een fonds van ongeveer 40 miljoen dollar voor internationale projecten, vooral voor ontwikkelingslanden. ADRA wordt gefinancierd vanuit internationale organisaties zoals de Verenigde Naties, US Aid en World Vision, een christelijke hulpverleningsorganisatie. Maar op Curaçao is de ADRA vooral afhankelijk van privédonaties uit de kerk en de gemeenschap.

Dios ta stima bo

Selma en Sylvana staan er ietwat bedremmeld bij. Anna is een tirade begonnen en woede, die eindigt in verdriet. Ze is tien jaar geleden naar Curaçao gekomen, omdat haar toenmalige vriend zo graag terug wilde naar het eiland. "Ik was zwanger en had al twee kinderen van hem. Maar hij is er vandoor gegaan met een ander. Nam alle spullen mee en liet mij zonder iets achter. Ik heb tien kinderen, maar ik weet niet waar ze zijn." Anna huilt weer. De tranen rollen over haar wangen. Aan alles zie je dat ook Selma en Sylvana geraakt zijn door de ellende en de nood van Anna.

> Mensen hebben geen weet van wat zich afspeelt

"Mensen hebben geen weet van wat zich allemaal afspeelt links en rechts van de hoofdweg door Wichi en Marchena", zegt Selma. Zij is wijkverpleegkundige en wel wat gewend door haar werk; ze kent iedere dakloze bij naam. In dit artikel zijn zij die namen liever niet vermeld, al hebben de betrokken daarvoor toestemming gegeven. Anna is dan ook een gefingeerde naam. "Anna heeft nu wat eten, maar de rest van haar problemen blijven onopgelost. Ik ga van de week nog wel even bij haar langs, maar alleen als ze zelf wil, kan er een oplossing komen."

Volgens Selma hebben vooral vrouwen het moeilijk als ze in de goot belanden. Ze worden seksueel misbruikt door mannen; hun geld wordt vaak afgepakt door hun 'papa's', hun pooiers. Ook Anna komt zo aan haar geld en verliest het weer. Vrouwen zijn eigenlijk dubbel slachtoffer. Sylvana verzucht: "Wichi, Marchena, Punda en Otrobanda, het is een jungle. De zwakkeren verdienen een beetje geld met prostitutie of autowassen en de sterkeren onder de zwakkeren pakken het weer af. En dat gaat met veel geweld."

De ochtend is halverwege en er zijn drie voedselpakketjes uitgedeeld. Sylvana zegt: "Mensen als Anna hebben naast eten ook liefde en het Woord nodig. We geven allebei, maar in kleine stapjes. Ons project is er niet om het Woord te prediken. Maar we zeggen wel: 'Korda, Dios ta stima bo! Denk erom, God houdt van je! En door ons project, weten ze dat er iemand is die om hen geeft."

Liefdedaad

Selma en Sylvana stappen in de auto. Ze rijden door naar de wijk Kortijn. Daar stoppen ze opnieuw. Ze parkeren de auto op een verlaten stuk terrein dat ingeklemd ligt tussen vervallen huizen. Het terrein wordt gebruikt als openbare stortplaats met vuil en afval dat zelfs door daklozen niet meer opgeraapt wordt om te hergebruiken. Selma roept een aantal inwoners bij hun naam. De meesten blijven binnen. "Zoveel aandacht in één keer vindt men niet prettig", zegt Sylvana. Een oude man waagt het dan toch, laat zijn gezicht zien en loopt op Selma af. Hij neemt drie voedselpakketjes in ontvangst. Selma loopt door naar een vervallen houten huis, dat gebarricadeerd is door bedspiralen, stalen dakplaten, oude autobanden en ander afgedankt materiaal. Een onneembaar fort, waarachter wel beweging, maar geen gezichten te zien zijn. Selma vraagt de onzichtbare bewoner hoeveel pakketjes hij moet hebben en steekt er twee door de barricade heen.

Een rastaman heeft ons gespot en komt op ons af. Volgens zijn informatie delen we niet alleen voedsel uit, maar filmen we ook in het geheim. "Ik heb in Nederland gewoond, ik ken jullie programma's. Luister: wij zijn gastvrij, maar we hebben een hekel aan de autoriteit. Waag het niet om ons negatief af te schilderen. Problemen in de buurt komen altijd van buitenaf; wij zijn oké." Hij haalt ondertussen de muffins uit het voedselpakket en geeft deze aan wat kinderen, die nieuwsgierig met hem meegelopen zijn. Zelf eet hij in een razend tempo de rest op. "Ik heb het niet echt nodig hoor", zegt hij. "Maar ik beschouw het als een liefdedaad. Het is goed dat die kerkmensen dat doen. Er zijn mensen in deze buurt die in ieder geval een keer per week iets fatsoenlijks te eten krijgen."

Grenzen

"En daar doe je het toch een beetje voor", zegt Sylvana. Ze beseft dat ze ook vandaag weer tegen de grenzen aanloopt van wat je als gewoon kerklid of als kerkgemeenschap kan doen aan de armoede van deze buurten. "Anna kunnen we misschien verder helpen als ze een ander huis krijgt en weggaat uit de buurt waar ze nu zit. Selma zal dat van de week met haar bespreken. Als ze er klaar voor is kan ze misschien naar een afkickcentrum. We bidden voor haar. We maken ons wel zorgen. Nu het economisch slechter gaat met het eiland, zie je dat deze groepen het eerst de dupe zijn. Er zullen er meer bijkomen, we zien dat al met onze voedselpakketten: het worden er steeds meer.""Ik heb onderwijs gehad, ben een christen. Sinds ik met dit project bezig ben, denk ik weleens dat dit iedereen kan overkomen. Je kunt niet denken dat dit nooit met jou kan gebeuren. Met dit werk kom ik in aanraking met de harde werkelijkheid van Curaçao. Ik ben God dankbaar dat ik aan deze kant sta. Laten we onze ogen niet sluiten voor de andere kant. Mensen als Anna zijn ook mensen die verlangen naar liefde en geborgenheid. Jezus gaf ons het voorbeeld, hij vergat hen niet."

Helpende hand

Het Kerkgenootschap der Zevende Dags Adventisten, of kortweg de zevendedagsadventisten is een internationaal christelijk kerkgenootschap. Curaçao telt ongeveer 30 gemeenten met in totaal bijna 6000 leden. De kerk van Emmastad heeft iets meer dan honderd leden. Adventisten verkondigen net als Jezus het Woord, onderwijzen de gemeenschap en helen de zieken. Naast de kerkgenootschappen hebben de Adventisten daarom een eigen school en een ziekenhuis op Curaçao. Iedereen mag daar komen, ongeacht kleur, religieuze overtuiging, politieke tendens of sociale status. Adventisten vieren hun rustdag op zaterdag, de zevende dag, drinken geen alcohol of gebruiken drugs. Er is een sterke overtuiging om te midden van de wereld de helpende hand te bieden om een betere samenleving na te streven totdat Jezus terugkomt op aarde.

ÑAPA 2013
Nr. 14

INHOUD

Steun voor Curaçaose ontheemden 1

Geoogst 2

Nieuw leven blazen in JPF 3

Gezondheid 4

Trommelgeesten (7) 5

Cultuur 6

Literatuur/Cultuur 7

Varia Puzzels 8

Eten & drinken 9

'Van wijn moet je gewoon genieten' 10

Business Columns 11

Business Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Eric de Brabander
Monique Casimiri
Dick Drayer
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Jan de Ruijter
Elsbeth Stoové
May Voges
Mineke de Vries
Geert Weber
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Geoogst

Traditioneel wordt twee weken na de seú-optocht in Otrobanda op tweede paasdag, het oogstfeest ook op Banda'bou gevierd. Veel van de groepen liepen wederom mee. Vroeger werd met de seú echt het binnenhalen van de oogst gevierd. Nu gaat het om een kleurige stoet met muziek, dans en sierlijke kleding. De bezoekers genoten langs de kant.

Foto van de week

Deze papegaai is een van de meer dan 130 diersoorten die in Amazonia, bij L'Aldea te Curaçao aanwezig zijn en werd gefotografeerd door Marla Schotborgh.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Piñata'

Monique Casimiri

Ja, sommige dingen wil ik toch eigenlijk liever niet delen. Er zijn van die dingen die je mondjesmaat weleens vertelt aan iemand. Maar nooit aan iedereen tegelijk. Nu gaat het over iets heel onschuldigs.

De piñata. Traditiegetrouw hadden wij die natuurlijk ook. Alleen woonden wij toen niet op Curaçao of Bonaire. Wij woonden in Nederland. In een gebied, ver weg van de Randstad, dus alles wat maar even buiten het dorp om gebeurde was vreemd, laat staan een gewoonte die van 10.000 kilometer ver kwam. Uitheems en exotisch was het.

Kopen kon je ze niet, kopen kan je ze overigens nog steeds niet. Wel als je in Amsterdam of Rotterdam woont. Daar zijn toko's die ze verkopen, wellicht ook in andere grote steden met een grote Antilliaanse gemeenschap, maar in Den Bosch en omstreken zal ik het niet kunnen vinden. Toen kon je ze ook niet kopen. Niet in de buurt waar wij woonden, maar ook niet in de Randstad. Er zat maar één ding op, zelf maken.

Mijn vader was zo handig. In een avond had hij een piñata in elkaar geknutseld. Twee keer per jaar werd er één gemaakt. Half november voor mijn verjaardag en eind november voor de verjaardag van mijn zus. Schitterend waren ze. Elk jaar weer. En schitterend vonden wij het, en onze vrienden. De piñata was toch echt wel het hoogtepunt van onze kinderfeestjes.

Toen we wat ouder werden, zo acht, negen, tien jaar oud kwam elk jaar de vraag: willen jullie een piñata? Natuurlijk wilden wij een piñata. Wat een domme vraag. Wij scoorden daarmee bij onze vrienden, wij vielen op, in de goede zin van het woord. In oktober werd er al over gesproken op school. Jullie zijn bijna jarig, doen jullie weer een piñata, daarna werd pas de vraag gesteld: wie zijn er eigenlijk uitgenodigd dit jaar? Iedereen wilde hier bij zijn.

En de piñata bleef komen. Ook toen we tien, elf en twaalf jaar werden. Daarna niet meer. Maar we kwamen er mee weg. Niemand kende het fenomeen. Niemand wist ook dat je het eigenlijk maar een paar jaar doet. Ik heb geen duidelijk beeld voor ogen tot welke leeftijd het nog acceptabel is om een piñata te hebben. En is het voor jongens anders dan voor meisjes?

Ik hoef me er eigenlijk ook niet druk over te maken. Ik woon in net zo'n dorp als vroeger. Alles dat anders is, is exotisch. En ook wij maken de piñata's zelf, deze staat dan al dagen te drogen in de kamer en samen vullen we hem de dag voor het feest. Inmiddels is het bekend bij de meeste vriendjes wat ze ermee moeten doen, kapot slaan en dan vooral veel graaien, maar de eerste paar keer waren ze eng beleefd. Dan sloegen ze hem wel kapot, maar gingen dan één voor één een snoepje pakken en voorzichtig in hun zakje doen.

Ik ben benieuwd tot welke leeftijd wij hem blijven maken. Ik vermoed dat ook wij de vraag gaan stellen: wil je dit jaar wel of geen piñata? En zolang we hier wonen denk ik het antwoord wel te weten. Maar eh... ssssst , niet aan iedereen doorvertellen hé.

Nieuw leven blazen in JPF

De Surinaamse Vereniging JPF bestaat al sinds 1941 en is voor vele mensen op het eiland een begrip. JPF staat voor Justitia, Pietas en Fides: gerechtigheid, liefde en trouw.

Tekst: Elsbeth Stoové. Foto's: Ken Wong

Het is een sociaal-culturele vereniging die vanaf de oprichting als steun en toeverlaat diende voor Surinamers die naar het eiland verhuisden en wegwijs gemaakt moesten worden. Surinamers staan er echter om bekend goed te integreren in hun nieuwe thuislanden. Het lijkt dan ook niet zo verwonderlijk dat recent onderzoek van antropologe May Ling Thio uitwees dat JPF beduidend minder actief was dan vroeger.

Betekent dit het einde van een traditie? Nee! Een groep jonge mensen besloot zich verkiesbaar te stellen voor het bestuur en ervoor te zorgen dat JPF juist weer gaat groeien en een actievere rol in de samenleving gaat spelen. Een gesprek met een aantal van deze bestuursleden, om te horen waarom en hoe ze deze plannen willen realiseren.
Het clubgebouw van JPF aan de Weg naar Welgelegen is ietwat vervallen, maar het is nog goed te zien hoe mooi het ooit geweest moet zijn. Een grote, rustige patio waar je de geluiden van de drukke weg niet meer hoort, omsloten door het gebouw, met aan een van de korte zijden een podium met prachtige muurschilderingen. Het is niet moeilijk je voor te stellen dat de Surinaamse gemeenschap hier samenkwam om elkaar te ontmoeten, te dansen en te eten. De laatste tien à vijftien jaar stonden de activiteiten van JPF op een laag pitje, maar Marciano Lalta (voorzitter), Jennifer Dors (secretaris), Glenn Wongsodikromo (vice-voorzitter) en hun vier medebestuursleden willen er alles aan doen om het tij weer te keren.

Dors: “Geen van ons was lid toen we benaderd werden om ons verkiesbaar te stellen voor het bestuur. We kenden de vereniging natuurlijk wel, maar eerlijk gezegd leefde deze gewoon niet meer, het was een beetje suf.” Is het teruglopend aantal leden niet gewoon een teken dat de vereniging niet meer zo nodig is? Dors: “Nee, dat vinden wij absoluut niet. Een band houden met je eigen cultuur, mensen leren kennen met dezelfde achtergrond, het thuisgevoel, het is belangrijk om die dingen te koesteren en niet te laten verdwijnen.”
Lalta: “En dit is de enige plek op Curaçao waar dat kan, iets anders is er niet. Surinamers overal te wereld zijn goed geïntegreerd, maar tegelijkertijd ook altijd goed in het samenkomen en vieren van hun eigen cultuur. In New York is een grote Surinaamse vereniging, en in Amsterdam is het Kwakoefestival het beste voorbeeld hoe belangrijk men het vindt om die binding met elkaar en Suriname te houden. Wij vinden alle zeven dat JPF belangrijk is en we de vereniging niet mogen laten sterven.”

Gemotiveerde mensen

Zo gezegd, zo gedaan. Wongsodikromo: “Ik was al eerder gevraagd om in het bestuur zitting te nemen, maar heb toen nee gezegd omdat ik vond dat er te weinig energie was. Deze keer ligt dat anders, iedereen wil er wat van maken. Verder is het natuurlijk écht een challenge en daar houd ik wel van.” Dors beaamt dit: “We zijn met een groep goede en gemotiveerde mensen. We zitten vol goede ideeën en willen ons volledig inzetten.”

> Zonder goed eten, geen bloeiende vereniging

Lalta: “We gaan het professioneel aanpakken. JPF moet groeien en moet zichzelf weer kunnen bedruipen. Het doel is ook anders dan vroeger. Vroeger was de vereniging echt bedoeld om mensen wegwijs te maken op Curaçao en te helpen bij alles wat er komt kijken bij het wonen in een nieuw land. Tegenwoordig zoeken mensen alles op internet uit en praten ze met elkaar via social media, dus naar die oude functie van JPF is geen vraag meer. JPF zal niet meer een steun en toeverlaat zijn, maar juist extra dingen bieden die leuk zijn om te doen naast je gewone activiteiten. Wat we nu zien is dat het steeds belangrijker wordt om goede connecties met Suriname te onderhouden. Veel mensen willen ooit een keer terug, en de regering van Suriname wil graag professionals aantrekken. Wij willen ervoor zorgen dat die contacten gelegd worden, zodat mensen elkaar gemakkelijker kunnen vinden en we mensen kunnen informeren over teruggaan. Verder willen we onze contacten uitbreiden naar bijvoorbeeld de Surinaamse Vereniging op Sint Maarten, dingen delen en van elkaar leren. We willen zorgen dat we een goede mix van sociale en educatieve activiteiten aanbieden: lezingen, maar ook informele avonden met eten en muziek.”

Eten. Een belangrijk onderdeel van de Surinaamse cultuur. “Als je in Suriname ergens binnenkomt heb je al eten gekregen voor je bent gaan zitten”, aldus Dors. En ook fotograaf Ken Wong en ik vragen, los van elkaar, vrijwel meteen aan de bestuursleden waar je op Curaçao nou écht lekker Surinaams kan eten. Zonder goed eten geen bloeiende vereniging, zou je kunnen zeggen. Daarom is het bestuur hard bezig om te zorgen dat de keuken van JPF weer open gaat, met een goede kok.

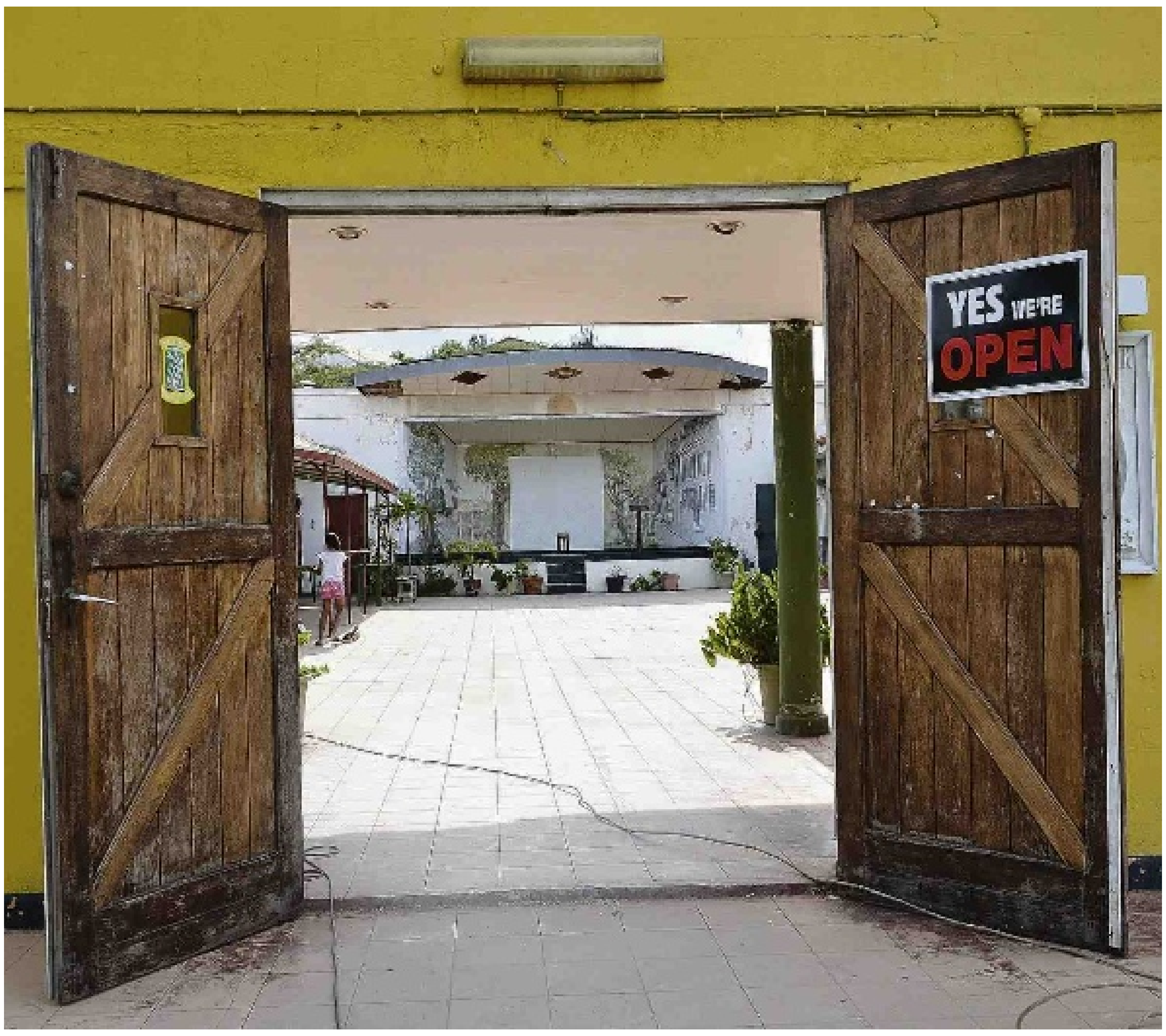

> We mogen JPF niet laten sterven

In december werd voor het eerst in tijden weer een activiteit gehouden, inclusief de verkoop van eten. Er zijn toen zo'n 180 maaltijdbestellingen gedaan en daarnaast zijn mensen nog spontaan langsgekomen, dus dat goed eten een bindende factor is, is niet overdreven.

Aangezien ook niet-Surinamers van Surinaams eten houden en misschien geïnteresseerd zijn in lezingen en andere activiteiten is de volgende vraag: kan iedereen lid worden? Dors: “Ja! Dat kan zeker. Iedereen is welkom om lid te worden. Statutair hebben Surinaamse leden nu andere rechten dan niet-Surinaamse leden, maar dat is natuurlijk allang niet meer van deze tijd, dus dat gaan we zo snel mogelijk veranderen. Ook onze activiteiten staan open voor iedereen: lid, niet-lid, Surinamer of niet. Sommige activiteiten zullen natuurlijk wel goedkoper zijn voor leden dan voor niet-leden.”

75 jaar in 2016

Het bestuur is ook bezig met het aankomend 75-jarig jubileum van JPF in 2016. Ze zijn van plan een boek samen te stellen met verhalen en foto's, vanaf de oprichting tot het heden. Lalta: “We willen bij deze graag iedereen die foto's heeft of een verhaal wil vertellen oproepen om contact met ons te leggen. Hoe meer foto's en informatie we binnenkrijgen, hoe beter.” Wongsodikromo voegt hieraan toe: “Ook los van het jubileum zouden we heel graag een beroep willen doen op de kennis en ervaring van oud-leden. We hopen dat zij contact opnemen om met ons van gedachten te wisselen.
Het zou zonde zijn als hun kennis zomaar verloren gaat.” Dors: “En natuurlijk hopen we ook dat ze weer lid zullen worden!”

Lid worden

Sowieso willen de bestuursleden iedereen oproepen om weer eens langs te komen bij JPF en ook lid te worden. De bar is elke zaterdag en zondag open van 15.00 tot 20.00 uur. Een lidmaatschap kost nu 10 gulden per maand. Verder is alle hulp op dit moment welkom. Financiële donaties, maar ook hulp in de vorm van mankracht kan JPF goed gebruiken. Het pand wordt opgeknapt en opgeruimd en vooralsnog komt dat uit eigen zak. Voor de activiteiten zullen sponsors en samenwerkingen gezocht gaan worden die passen bij de activiteit. Een voorstel indienen kan uiteraard altijd.
Lalta: “We willen van JPF weer echt een bloeiende vereniging maken en als onze periode erop zit alles goed overdragen aan een nieuw bestuur, dat hopelijk weer jong en enthousiast is. Ik wil wel graag benadrukken dat we er zijn voor jong én oud. Van de kinderen tot ons erelid van 90.”

Voor meer informatie kunnen belangstellenden bellen naar 5242704 of tijdens de openingstijden van de bar naar 4623412 / 4624639. Emailen kan ook, naar bestuurjpf@gmail.com. Ook op Facebook is veel informatie te vinden: www.facebook.com/VerenigingJPF. Het inschrijfformulier om lid te worden is beschikbaar via de Facebookpagina.

Medisch

De les van SARS

Het is vaak lastig al die afkortingen in de medische taal, maar 'SARS' is inmiddels een begrip in de publieke gezondheidszorg. Het staat voor Severe (ernstig) Acute Respiratory (met betrekking tot de ademhaling) Syndrome. Deze besmettelijke infectieziekte ontstond eind 2002 in China en verspreidde zich razendsnel over de hele wereld.

Tekst: Hans de Haan

Deze meisjes moesten in april 2003 mondkapjes dragen tijdens hun balletles in Hong Kong.

Vanuit de WHO in Genève ontstond een internationale respons die uiteindelijk succesvol was en ook een les voor het omgaan met toekomstige uitbraken van infectieziekten en de mondiale verspreiding ervan.

Op 15 maart 2003 gaf de WHO deze nieuwe ziekte de naam SARS, omdat het een wereldwijde bedreiging van de gezondheid van de wereldbevolking was geworden. Het was uitgebroken in de provincie Guandong in China, maar door het huidige intensieve vliegverkeer in de wereld kwam deze infectieziekte al spoedig terecht in 29 landen in alle vijf continenten. Een dokter die in Guandong patiënten met deze ziekte had behandeld, reisde op 21 februari naar Hong Kong en besmette in het hotel waar hij logeerde 15 gasten die doorreisden naar Vietnam, de Verenigde Staten, Canada, Singapore, de Filipijnen en Australië, waar de infectie verder werd verspreid. Op 10 april 2003 waren er wereldwijd 2781 gevallen van SARS gemeld en het aantal personen dat aan de ziekte was overleden bedroeg 111; 7 weken later (31 mei) waren er reeds 8360 gevallen en 764 doden.

De virusziekte SARS

De ziekte wordt veroorzaakt door een nieuw coronavirus dat nog niet eerder bij mensen was aangetroffen. Deze ontdekking was het resultaat van een gezamenlijke inspanning van vele laboratoria over de hele wereld, onder leiding van de WHO, waardoor reeds een week later, op 22 maart, de verwekker kon worden geïdentificeerd en gelijk een diagnostische test hiervoor kon worden ontwikkeld.

De ziekte heeft in ongeveer 5 à 15 procent van de gevallen een dodelijke afloop (ter vergelijking: het sterftecijfer in Nederland van influenza is 1,25 à 2,50 procent).) Vooral ouderen zijn kwetsbaar, maar ook voor jonge mensen kan deze infectie gevaarlijk zijn. Besmetting vindt niet alleen plaats via de lucht door ademen, maar het virus kan ook via contact met urine, ontlasting en de huid het lichaam binnendringen. Typisch voor SARS is dat de intensiteit van besmetting gedurende de eerste 5 dagen laag is en toeneemt naarmate de patiënt zieker wordt.

Opmerkelijk was de besmetting in een appartementencomplex in Hong Kong, waar 300 bewoners besmet raakten zonder dat zij duidelijk contact - in de zin van ontmoetingen - met elkaar hadden. De meeste gevallen van besmetting komen vanzelfsprekend voor onder familieleden van patiënten en medisch/verpleegkundig personeel dat hen heeft verzorgd.

Preventieve maatregelen

In de eerste plaats werd door de WHO een negatief reisadvies naar Hong Kong uitgevaardigd en voor alle andere steden waar een uitbraak van deze infectie plaatsvond. Dit is overigens een maatregel met verstrekkende economische gevolgen. Het aantal passagiers op de luchthaven van Hong Kong nam af met 78 procent en de hotelbezetting met 68 procent; de totale economische schade door SARS in de Aziatische landen Vietnam, Taiwan, Filipijnen en China en in Singapore bedroeg naar schatting 30 miljard dollar. Verder werden alle standaardmaatregelen uitgevoerd om besmetting en verspreiding te voorkómen, zoals opsporing en monitoring van nieuwe gevallen, de opzet van speciale units voor de isolering en behandeling van besmette patiënten, quarantaine en ook goede voorlichting aan de bevolking hierover.

Verloop van de verspreiding

De verspreiding van SARS in de wereld duurde ongeveer acht maanden en hield ineens op. De WHO kon daarom op 5 juli 2003 verklaren dat - door de nooit eerder vertoonde internationale inspanning en samenwerking op dit gebied - de uitbraak van SARS onverwacht snel tot stilstand was gekomen. Het was inmiddels ook duidelijk geworden dat als in één land de surveillance en response-capaciteit op het gebied van besmettelijke ziekten faalt, de gezondheid van mensen in de hele wereld in gevaar komt.

Het belangrijkste resultaat van deze ervaring met de SARS-epidemie is evenwel bereikt door de moed van toenmalige directeur-generaal van de WHO, Gro Harlem Bruntland uit Noorwegen. Het land dat aantoonbaar laks was in rapportering en adequate respons na de uitbraak van SARS, werd door haar beschuldigd van 'placing the world at risk'. Deze uitspraak kwam hard aan, maar was onverwacht effectief. Voorheen bestond in veel landen terughoudendheid op dit gebied wegens de potentiële negatieve economische gevolgen ervan, maar sindsdien vinden melding en rapportage van een uitbraak nu plaats zoals het hoort en zoals van elk land verwacht wordt.

Definitieve regulering

Naar aanleiding van deze SARS-uitbraak werd door de WHO prioriteit gegeven aan herziening van de 'International Health Regulations' (IHR) die in 2007 van kracht werden, nu met wettelijke bepalingen die landen verplichten zich hieraan te houden, ondanks de potentiële dreiging van sterke economische terugval. Zo werd eind 2003 al correct melding gemaakt door Vietnam en Thailand van een uitbraak van vogelgriep (H5N1) met ernstige longontstekingen en door China van vier gevallen van SARS (weer) in Guandong. In 2012 ontstond in Saoedi-Arabië een uitbraak van een nieuw coronavirus met besmettingen in Jordanië en Qatar en van reizigers uit die landen in Duitsland en Engeland. Ook in dit geval werd door directe toepassing van de WHO-regelingen en goede internationale samenwerking deze infectie snel bedwongen.

De bron van SARS

Na deze nieuwe uitbraak van SARS in 2012 werd ontdekt dat dit virus een nauwe genetische relatie heeft met andere virussen van insectenetende vleermuizen. Verder werd ontdekt dat de 4 patiënten die eind 2003 SARS opliepen in Guandong, kort ervoor op een markt waren geweest waar levende, kleine zoogdieren werden verkocht voor consumptie. Het was al bekend dat dit een uitstekend milieu is voor coronavirussen om zich te vermenigvuldigen. Bovendien bleek het coronavirus van deze gevallen een mutatie te hebben ondergaan die een nieuwe genetische lijn opende van deze virussen. Er moet dus rekening worden gehouden met nieuwe uitbraken van gemuteerde coronavirussen in de toekomst.

De les van SARS

Eind jaren negentig ontwikkelde de WHO een visie voor de opzet van een wereldwijd systeem van bescherming tegen besmettelijke ziekten. De SARS-uitbraak in 2003 en de invoering van de IHR in de 2007 hebben anno 2013 de verwezenlijking hiervan bewerkstelligd. Dit is een mijlpaal en een geruststellende gedachte voor de wereldbevolking, want deze gevaarlijke infecties blijven dreigen, zoals de recente uitbraak van een nieuw type vogelgriep (type H7N9) in China.

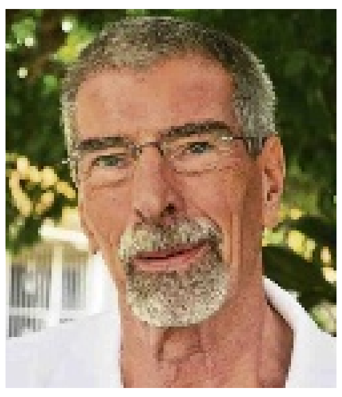
Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Medisch

De mond als portaal voor gezondheid

In het Hilton vond eerder deze maand het Naskho-congres 'De Mond als Portaal voor Gezondheid' plaats. Naskho staat voor 'Nederlands Antilliaanse Stichting voor Klinisch Hoger Onderwijs' en is als organisatie niet weg te denken in de Curaçaose maatschappij.

Tekst: Eric C. de Brabander

De stichting maakt het immers mogelijk dat lokale medici zich ter plekke op hoogstaand niveau kunnen bij- en nascholen. De Naskho zorgt ook voor scholing van assistenten en co-assistenten en waakt als zodanig over de kwaliteit van de op Curaçao aangeleverde zorg.

De titel 'De Mond als Portaal voor Gezondheid' was bewust gekozen omdat de laatste twee decennia de wetenschappelijke onderzoeken zich opstapelen die een relatie leggen tussen chronische aandoeningen als hart- en vaatziekten, suikerziekte, rheumatoïde artritis en de gebitsaandoening parodontitis. Parodontitis is een ontsteking van het ophangapparaat van de tanden en kiezen, het parodontium, dat bestaat uit het tandvlees, het onderliggende bot en de vezeltjes die de tanden en kiezen met dat bot verbinden. Ontstoken tandvlees bloedt bij het poetsen. Daar begint het mee. En uiteindelijk gaan de gebitselementen los staan en gaan ze verloren.

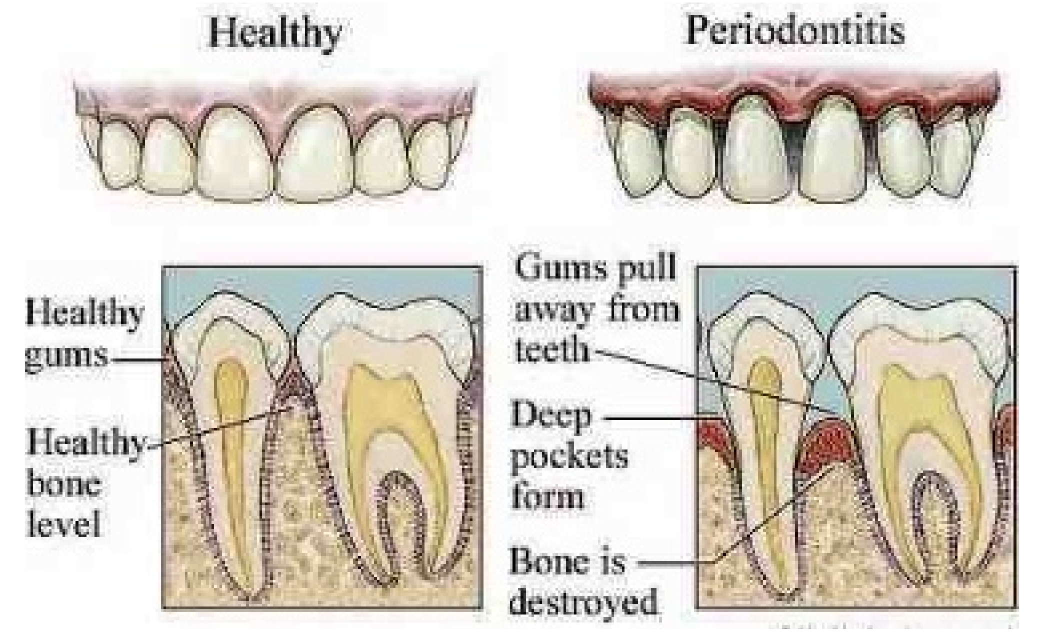

Diabeten

De in Groningen opgeleide Willem Nesse, zowel arts als tandarts, ontwierp een model waarmee de grootte van het ontstoken parodontale weefsel in vierkante centimeters kan worden uitgerekend. Dan heb je een maat die tegen het voorkomen van allerlei ziektes kan worden uitgezet.

Op het Naskho-congres liet Nesse zien dat er een directe relatie bestaat tussen de kwaliteit van de instelling van diabeten en het aantal vierkante centimeters ontstoken tandvlees. Hoe meer ontstoken tandvlees, hoe slechter de instelling van de suikerzieken, maar ook, hoe slechter die patiënten ingesteld waren, hoe meer tandvlees ontstoken raakte. Een relatie dus die twee kanten op werkt en daar kunnen huisartsen niet meer onderuit. Ze zullen aandacht moeten besteden aan het tandvlees, anders leidt dit tot een slechte instelling van de suikerpatiënten en uiteindelijk tot een vroegtijdige dood.

Dit geldt ook voor de patiënt met rheumatoïde artritis en de lijder aan hart- en vaatziekten. Zelfs vroeggeboorten zijn in verband gebracht met het ontstoken parodontium. Dit alles is niet zo vreemd, want het ontstoken tandvlees is net als de carieuze tand een toegangspoort voor allerlei bacteriën die niet in het lichaam thuishoren. Shirley Lo A Njoe, kinderarts en cardioloog bij het St. Elisabeth Hospitaal (Sehos) hield over de relatie tussen gebitsaandoeningen en cardiovasculaire problemen een overtuigende presentatie. Franke Scheper, als oncoloog verbonden aan het Sehos liet zien waar mond- en gebitspathologie bij de kankerpatiënt niet toe kan lijden.

Fluoride

In schril contrast met deze inzichten staat het beleid van de overheid wat betreft de tandheelkundige zorg. De voormalige minister van Gezondheid nam afgelopen jaar het besluit de drinkwaterfluoridering af te bouwen. Fluoride is veilig, en een noodzakelijk element voor de opbouw van skelet en gebit. Daarom adviseert de World Health Organisation dan ook een fluorideconcentratie van 0,75 parts per million in het drinkwater. Daarom schreef het U.S. Center for Disease Control and Prevention in haar jaarverslag dat: Fluoridation of drinking water is one of the ten greatest health achievements of the 20th century.

Maar onze beleidsmakers denken er anders over, die varen hun eigen koers. En dat is ontzettend droevig op ons eiland, waar al zoveel bestuurlijk gerommeld en geprutst wordt.

Preventie

Wil je op gezondheid besparen, doe dan aan preventie. Belast de McDonald's restaurants, de Kentucky Fried Chickens, hef accijns op frisdranken en ongezond snoepgoed. Gebruik dat geld voor de aanleg van sportparken en voor gezondheidsvoorlichting. Maak sigaretten onbetaalbaar. Deel condooms uit, fluorideer je drinkwater naar internationale norm. Dan kan Nos Hospital Nobo kleiner en hoef je op de curatieve zorg niet meer te besparen, want de behoefte daaraan wordt dan vanzelf wel minder.

Trommelgeesten (7)

In 2013 wordt herdacht dat in 1863 door Nederland de slavernij werd 'afgeschaft' in Suriname, op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Maarten, St. Eustatius en Saba. In een artikelenreeks herdenkt Fred de Haas hoe de van huis en haard verdreven Afrikaanse mannen en vrouwen die in gevangenschap naar de 'Nieuwe Wereld' werden gevoerd gedwongen waren om zichzelf opnieuw uit te vinden en een eigen identiteit op te bouwen uit de elementen die zij meebrachten en aantroffen: elementen uit christelijke en inheemse culturen, aangevuld met wat zij zich herinnerden uit hun eigen Afrikaanse tradities. Voor hun geestelijk welzijn was het in die moeilijke tijden voor hen van belang dat zij weer een spirituele leer opbouwden als leidraad in een moeizaam bestaan.
Wat is hiervan terechtgekomen en wat is de toekomst van al die 'Afro-Amerikaanse religies' die zij opnieuw hebben moeten 'uitvinden'?
In de laatste aflevering zal nader worden ingegaan op de situatie op Curaçao. Daarbij zullen ook de opvattingen van Curaçaose wetenschappers en ervaringsdeskundigen worden meegewogen.

Wie naar een montadó gaat, moet soms een sigaar meenemen.

Tekst: Fred de Haas

Het woord 'luangu' heeft in het Papiaments nog steeds een ongunstige betekenis (Luango was de naam van een plaats en een Afrikaans vorstendom in Angola). Joubert geeft in zijn woordenboek de volgende betekenis van het woord 'luangu': 'iemand die kleren aan heeft waarvan de kleuren met elkaar vloeken'.
Rose Mary Allen geeft in haar artikel 'Laat het kind eerst geboren worden voordat men het een naam geeft' (in: Kind aan de Ketting, Amsterdam, 2010) een voorbeeld van het gebruik van het woord 'luangu', om het mogelijke feit te illustreren dat er onder de Afrikaanse bevolking ook onderling sprake was van discriminatie. Slaven die op Curaçao waren geboren (dus zichzelf echte 'Creolen' vonden) voelden zich kennelijk verheven boven de slaven die kersvers uit Afrika op het eiland waren aangekomen (de bosá of busá, van het Spaanse 'bozal'). Het spreekwoord dat Rose May Allen aanhaalt luidt (zie p. 105): 'Es ku bo wela luangu a siñabo awe, di mi krioyo a siñami ayera kaba' (= wat je Luango grootmoeder je vandaag heeft geleerd heeft mijn Creoolse grootmoeder mij al gisteren geleerd). Kortom, je bent maar een primitieveling.

Omdat de katholieke priesters belangeloos hun werk verrichtten hadden ze veel invloed op de Curaçaose bevolking. De priesters hadden niet veel op met (restanten van) Afrikaanse godsdiensten en wisten een rem te zetten op een eventuele ontwikkeling daarvan. Op Curaçao hadden ze meer succes daarmee dan op Haïti. Daar moest de kerk de strijd tegen de Vodou staken. De afwezigheid in Haïti van gewijde katholieke priesters gedurende tientallen jaren heeft ervoor gezorgd dat de Vodou in die leemte heeft kunnen voorzien en uiteindelijk, sinds 2003, een officiële godsdienst is geworden.
De Afrikaanse bevolking van Curaçao is altijd katholiek gebleven (72 procent van de bevolking is nog steeds rooms-katholiek) en kon zich eigenlijk niet op een intensieve en gestructureerde manier bezighouden met traditionele geesten of goden uit Afrika, voor zover ze daar nog weet van hadden. De protestanten lieten de katholieken rustig hun gang gaan in het onderwijzen van de katholieke leer en hielden de Afrikanen maar al te graag uit hun kerken, bang als ze waren dat er via een 'gedeelde' eredienst een vorm van 'gelijkheid' zou ontstaan tussen de zwarte slaven en de blanke bevolking, al was het maar gelijkheid 'voor de Heer'.
Wie een helder en bondig overzicht van het katholieke onderwijs op Curaçao van 1816 tot 1863 wil lezen kan terecht bij een artikel van Ronald Donk ('Welke winst kan ik van die kinderen trekken?' in: 'Kind aan de Ketting', KIT publishers, Amsterdam, 2010). Dat boek staat ongetwijfeld in de Curaçaose bibliotheken. Ook kan men terecht bij het doorwrochte proefschrift uit 1993 van mijn oud-collega Jan van Oers, 'De maatschappelijke context van het schoolwezen in de kolonie Curaçao, 1816-1837, met inbegrip van de onderhorige eilanden Aruba en Bonaire'.
Pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw (nauwelijks 60 jaar geleden!) begonnen van buitenaf Afro-religieuze tradities langzamerhand wortel te schieten op Curaçao. Wie hier meer over wil weten raad ik aan de doctoraalscriptie te lezen van de Curaçaose antropologe Frieda M. Bernadina. Hoewel de scriptie inmiddels dateert van dertig jaar geleden, is er weinig reden om te veronderstellen dat er sindsdien veel is veranderd. Nieuw onderzoek zou hierover uitsluitsel moeten geven. Voorlopig nemen we de bevindingen van Bernadina als leidraad.

Floridawater

Montamentu

'Montamentoe, een beschrijvende en analyserende studie van een Afro-Amerikaanse godsdienst op Curaçao', Amsterdam, 26 juni 1981, is de neerslag van een tweetal onderzoeken die zij ter plekke heeft verricht naar de verschillende vormen van 'Montamentu', een ceremonieel dat in de scriptie naar voren komt als een slap aftreksel van Vodou- en Maria Lionza-achtige ceremoniële bezigheden.
In de Curaçaose 'Montamentu' (letterlijk: 'bereden worden door een geest', volgens Ansano een ceremonieel dat nauwelijks of niet verschilt van 'brua') komen we dezelfde geesten tegen als in de Vodou. En in de Montamentu treffen we dezelfde figuren die ook opduiken in de Venezolaanse Maria Lionza-ceremonies (bijvoorbeeld de tot heilige gebombardeerde vroegere dokter Gregorio Hernández, de Indiaanse prinses María Lionza zelf, de Indiaanse hoofdman Guaicapuro en 'el negro Felipe'). Bob Harms schrijft me dat het Indiaanse spiritualisme pas in de jaren 60 van de vorige eeuw een rol van betekenis in de Curaçaose cultus van 'misterios' begon te spelen.
Ook in Venezuela gebezigde termen als 'banco' worden op Curaçao gebruikt. In Venezuela duidt de term 'banco' de 'priester' of 'priesteres' aan, terwijl op Curaçao de 'banco' de helpster van de priester(es) is. Er wordt door de 'montadó' ('officiant') nogal eens Spaans gesproken, wat nadrukkelijk wijst op invloeden van buiten af. Ook vallen er tijdens bijeenkomsten Franse termen die uit Haïti afkomstig zijn. Sillé zegt al in het interview uit 1973: 'topfiguren reizen regelmatig naar Haïti op en neer.' Wie die 'topfiguren' zijn blijft in het ongewisse. Maar je mag veronderstellen dat hiermee leidende figuren worden bedoeld uit de wereld van de Brua of Montamentu.

De 'montadó' (de vrouw of man die een ceremonie leidt) heeft vaak de functie van een alternatieve psychotherapeut die graag door mensen wordt geraadpleegd naast de priester, de dokter of de psychiater. Mensen zijn onzeker, willen greep krijgen op hun leven en liefst ook op hun toekomst. Rituelen kunnen daarbij helpen.

De Curaçaose montadó voert niet alleen bepaalde rituelen op, maar geeft ook recepten voor allerlei klachten of wensen. Zo staat er op bladzij 65 van de scriptie te lezen dat een vrouw bij een montadó kwam met een klacht over haar echtgenoot die vreemd ging. De montadó gaf toen 'awa pa tene pai na kas', een 'drankje om pa thuis te houden'.

Wie weet heeft het geholpen...

Montadó schrijven soms merkwaardige recepten voor. Zo is er een 'baño di paloma' (een duivenbad) voor trouwlustige mannen. Ik citeer:
'Voor deze 'baño' zijn een mannetjesduif en een vrouwtjesduif nodig die nog niet hebben gepaard. Deze duiven worden bepoederd en geparfumeerd. Vervolgens worden zij langs het lichaam van de cliënt gestreken. De cliënt moet overigens in het wit gekleed zijn. Ook moet hij een wens uitspreken, terwijl de montadó met de duiven langs zijn lichaam strijkt. Hierna worden de duiven naar de kerk gebracht, waar ze worden vrijgelaten. Nadat de duiven zijn vrijgelaten gaan ze de wijde wereld in en geven de wens van de cliënt door aan andere duiven, zodat de wens in vervulling gaat. Volgens een montadó worden duiven voor deze baño gebruikt omdat zij de boden van God zijn'.
Het ceremonieel waarbij cliënten worden bestreken met duiven vinden we ook op andere eilanden (Haïti, Puerto Rico, Cuba).
Bernadina beschrijft ook de werkwijze van een 'montadó' . Deze staan in contact met het 'hogere' (de zogenaamde 'misterio' of geesten) en krijgen van 'boven' adviezen voor hun cliënten die hiervoor in ruil een geldelijke bijdrage geven. Soms is die bijdrage zo ontzettend hoog dat de montadó achter slot en grendel verdwijnt omdat Justitie na een aangifte van oplichting gepaste maatregelen neemt.
Oplichting is van alle tijden. In de Amigoe van 18 april 1968 lezen we van de hand van Paul Brenneker het volgende: 'een inbreker betaalt 600 gulden aan een brua-man om niet door de politie te worden gepakt voor een diefstal van 3000 gulden. Beiden worden door de politie ingesloten.'

Dat brua-praktijken op Curaçao ook voorkomen in gevallen waar je ze niet direct zou verwachten wordt geïllustreerd door het feit dat studenten van de UNA indertijd bij hun docent Bastiaan van der Velden melding maakten van het feit dat er Curaçaose advocaten waren die, voordat ze naar de rechtbank gingen, samen met hun cliënt 'rituelen' verrichtten om op magische wijze een gunstig verloop van de rechtszitting af te dwingen...
Dat zulke rituelen altijd succes hebben is duidelijk. Als een rechterlijk vonnis gunstig uitvalt hebben de geesten dit gewild en als een vonnis verkeerd uitvalt hebben de geesten het ook zo gewild.

Op bladzijden 42 t/m 61 beschrijft Bernadina persoonlijke sessies die ze heeft meegemaakt bij een montadó. Als cliënt. Het is de moeite waard om dit te lezen. Wat zo'n montadó presteert komt uit de scriptie naar voren als een dubieuze vertoning.
Wie naar een montadó gaat wordt soms verzocht een paar zaken mee te nemen: een fles rum (sommige 'lagere' geesten houden hiervan), een fles Floridawater (een reukwater dat al meer dan twee eeuwen oud is en kan worden gebruikt bij een reinigingsritueel) en een sigaar (sigarenrook zorgt voor een 'high' gevoel). Dat zijn hulpmiddelen die ook elders in het Caribisch gebied frequent bij rituelen worden gebruikt door ambtgenoten van de montadó.

Kruiden in de Curaçaose 'magie'

Zolang als de mensheid bestaat heeft men kruiden gebruikt voor geneeskundige en 'magische' doeleinden. Zaden, wortels en extracten van planten en kruiden werden ook gebruikt voor minder fraaie , zelfs criminele doeleinden, zoals het vergiftigen van mensen. Vijgenbladeren vermengd met tabak zijn een roesmiddel. De eik en de tamarinde zijn heilige bomen, ook bij de oude Kelten en Germanen. De aloë is een talisman. Wierook is een probaat middel om de boze geesten van het oudejaar uit huis te jagen onder het uitspreken van de woorden 'saka fuk'i aña bieu' (= het ongeluk van het oude jaar weghalen). Mijn vroegere buurvrouw deed dit elk jaar.

(Wordt vervolgd)

Wierook wordt gebruikt om boze geesten het huis uit huis te jagen.

Inspiratie

In de ban van de jazz

Hij arrangeert en componeert, is jazzpianist en ook muziekdocent: David 'Ronchi' Matthew. Het overbrengen van de jazz op het eiland en de jeugd, en het internationaliseren van de lokale muziek via de jazz, zijn altijd belangrijke doelen voor hem geweest. "We kunnen met onze eigen muziek op verschillende manieren heel veel doen, en dat vind ik leuk."

Tekst: Oetie Basilio

Zijn eigen muzikale weg, van pop naar jazz, begon al op zijn 7e levensjaar en heeft zich via het oprichten van eigen muziekgroepen en het spelen in tal van andere groepen, ontwikkeld van piano naar gitaar en via het orgel weer terug naar de piano; van Curaçao naar Mexico, Puerto Rico, Amerika en weer terug naar Curaçao; van The Diamonds, The Beatles, Elvis Presley en nog vele anderen, naar zijn grootste inspiratiebronnen, Joe Sample en Herbie Hancock.

Sample en Hancock hebben beiden een 'standstill', zoals hij het zelf noemt, in het leven van Matthew veroorzaakt. "Ik ben na het Stuyvesant College een jaar naar Mexico gegaan om te spelen. Het was een fantastische ervaring. Daar ben ik in de ban geraakt van de jazz. Eigenlijk gebeurde het toen ik een lied van Joe Sample hoorde. Ik was toen nog niet bekend met jazz, en het horen van dat lied was mijn turning point, daarmee veranderde alles. Vanaf die dag ben ik meer naar jazz gaan luisteren."

Hij vertelt, er nog steeds van nagenietend, van zijn recente ontmoeting met jazzpianist Joe Sample. "Ik heb een foto samen met hem gemaakt gedurende het laatste North Sea Jazz Festival hier. Het was iets ongelofelijks, want ik had de LP nog, die ik in Mexico gelijk ben gaan kopen nadat ik zijn muziek had gehoord. Sinds die tijd ben ik met die plaat gebleven, en toen hij hier was, heb ik hem die laten signeren, na 40 jaar. Ik vertelde hem het verhaal en hij vond het geweldig."

Nog lachend laat hij mij de foto zien. "Zie je hoe hij deze gesigneerd heeft? En zie je hoe oud die plaat is? Ik moest hem schoonmaken en tapen,,, Maar ik ben dus door Joe Sample geïnspireerd om meer over jazz te weten te komen."

"Vanuit Mexico ben ik gedurende twee maanden naar New York gegaan. Daar heb ik mijn tweede 'draai om de oren' gekregen, toen ik Herbie Hancock zag. Dat... was het einde van de wereld. Toen ben ik ook echt gaan oefenen. Ik ben teruggegaan naar Curaçao en heb daar mijn basics opgedaan waarmee ik later mijn auditie kon doen om naar het conservatorium te gaan."

"Ook heb ik in die periode iets heel anders gedaan, namelijk met Doble R gespeeld. Het was de startperiode van de groep. Met hen heb ik erg veel geleerd van de lokale muziek, de vele verschillende stijlen en andere soorten van ritmes."

"Aan het conservatorium in Puerto Rico ben ik als muziekpedagoog afgestudeerd. Daar ben ik echt begonnen de piano op een meer serieuze manier te leren spelen, en beetje bij beetje ben ik daar, via zelfstudie, ook begonnen met het spelen van jazz op de piano."

"Op het conservatorium zeiden mijn medestudenten vaak tegen me dat ik naar Berklee moest gaan vanwege mijn grote interesse voor de jazz. In die tijd wist ik nog helemaal niet wat Berklee was." Maar als zijnde zijn bestemming, kwam hij inderdaad terecht op Berklee.

Speciale plek

Na afronding van zijn studie daar, woont Matthew sinds 1985 weer op Curaçao. Hij wordt geïnspireerd door vele verschillende musici, zowel lokale als internationale en van klassiek tot jazz. Maar Joe Sample en Herbie Hancock behouden natuurlijk wel een zeer speciale plek in zijn leven.

Ronchi Matthew op het podium tijdens het Curaçao North Sea Jazz festival in 2011.

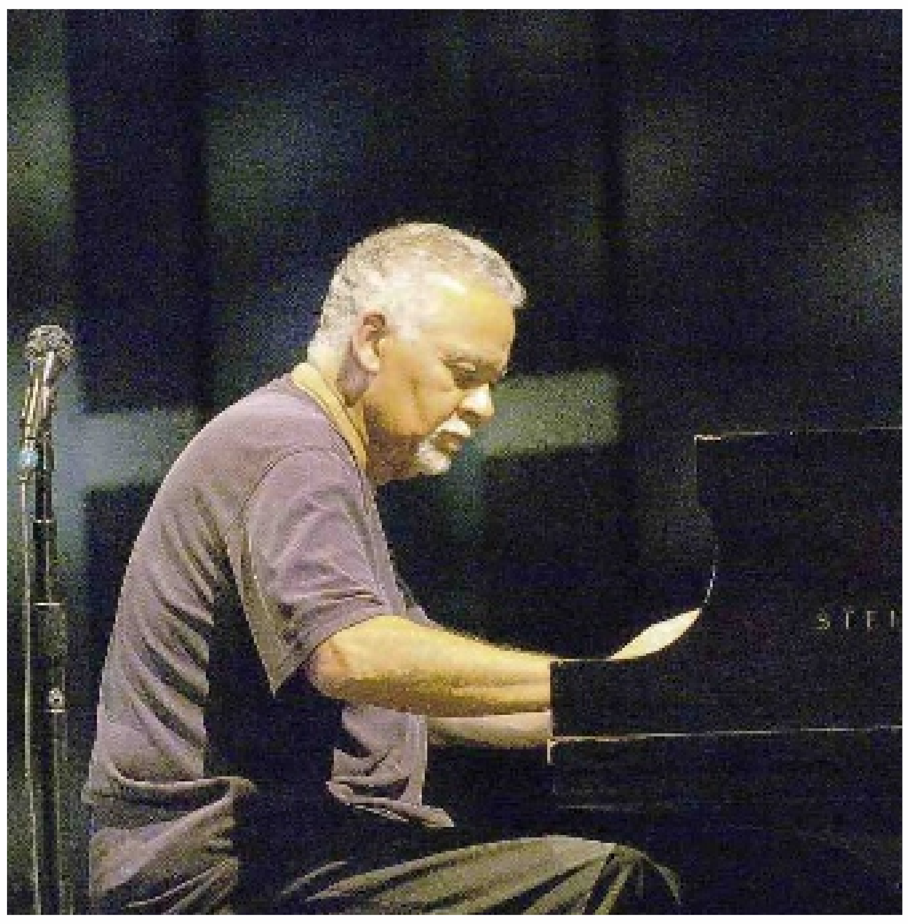

Matthews grootste inspiratiebronnen: Herbie Hancock (links) en Joe Sample (rechts). De laatste stond op de vorige editie van het CNSJ-festival samen met Randy Crawford.

Culturele Agenda

Yoga Centrum Curaçao

Yoga Centrum Curaçao geeft een Asthanga yoga workshop voor Mind & Body op zaterdag 4 mei, aanvang 09.30 - 12.00 uur en van 14.00 - 16.30 uur met Nina Be en Bart Westdorp (senior teachers - info over Nina en Bart vindt u op www.MindBodyCenteringYoga.com) Kosten: 75 gulden één sessie / 125 gulden beide sessies. Vegetarische lunch (by donation).

Asthanga yoga is een krachtige vorm van yoga, brengt evenwicht en gezondheid inzake die delen in het lichaam die dat nodig hebben. De belangrijke primary series worden gedaan met focus op de adem, een diepe bewustwording van lichaam en geest ontstaat, ervaar het uithoudingsvermogen, de kracht van lichaam en geest. In de ochtendsessie komt de volledige primary serie aan bod met instructies. In de middag wordt er aandacht besteed aan onderdelen van houdingen en de specifieke werking van de houding op het lichaam. U kunt een ochtendsessie doen, beide sessies zijn aan te raden. De workshop is zowel voor gevorderden als beginners. Registreren: www.yogacentrumcuracao.com of bellen naar +599 9 528.3029; Email: info@yogacentrumcuracao.com

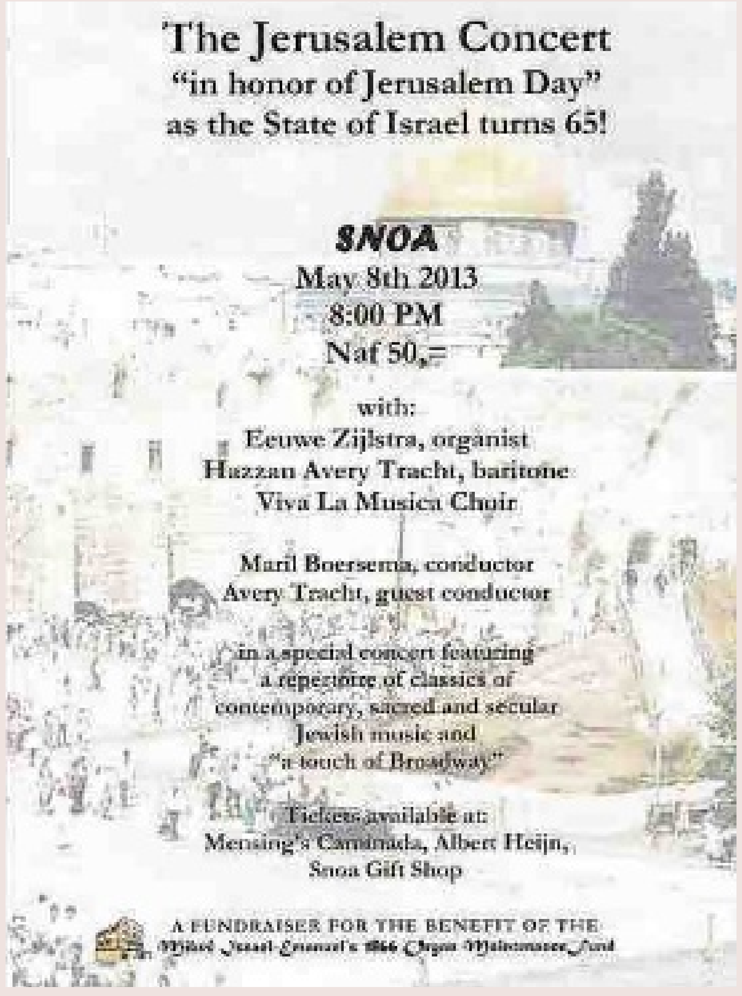

Astrid van Dorp

Bij Albert Heijn Zeelandia krijgen kunstenaars een kans om hun werk te laten zien. Elke maand hangt er nieuw werk aan de muur van het Allerhande Café van de supermarkt. Tot en met 30 april hangt er kunst van Astrid van Dorp. Astrid werd in Nederland geboren en woont nu al ruim 10 jaar op Curaçao. Ze heeft haar AtelierArt2gether op de Weg naar Boca St. Michiel waar iedereen welkom is vrijblijvend te komen kijken naar haar doorlopende exposities thuis. Het eiland inspireert haar steeds weer en graag geeft ze haar enthousiasme en passie door op schilderdoek en in de vorm van schilderlessen. De kunstwerken die te zien zijn deze maand op de kunstmuur van Albert Heijn zijn geïnspireerd door alle mooie zonsondergangen die ze steeds mag zien op Boca St. Michiel. Ze noemt het de cadeautjes van het universum en de horizon is het boeiende middelpunt en geeft rust. Atelier Art2gether is te vinden aan de Kaya Ma Pieternella M12 (afslag St. Michiel) waar haar werken te zien en te koop zijn. Ook geeft ze er schilderlessen en workshops. Voor meer informatie kunt u bellen met Astrid op 5153141.

Happy Glass

Een ieder is van harte welkom om t/m 4 mei de expositie 'Happy Glass', glassculpturen van Louis la Rooy te bezoeken bij Landhuis Bloemhof. Louis la Rooy is geen onbekende op het eiland. Hij exposeerde in 2010 ook in Landhuis Bloemhof. Louis la Rooy (Amsterdam, 1947) maakt sinds 1966 de mooiste ontwerpen bij Van Tetterode in Amsterdam. Landhuis Bloemhof is open van dinsdag t/m zaterdag van 09.00 - 14.00 uur en is gelegen aan de St. Rosaweg 6.

Landhuis Ascencion

Rondleiding Landhuis Ascencion: op donderdag 25 april door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gulden: koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864 1950, 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Creativiteit met Kinderen

De cursus Creativiteit met Kinderen is een cursus voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Kinderen die hun eigen creativiteit verder willen ontwikkelen en willen experimenteren met voor de hand liggende materialen met een niet voor de hand liggende uitkomst. Kinderen die zich willen laten verrassen door hun eigen creativiteit. Het gaat om het ontwikkelen van het kijken en de fantasie. Bij Landhuis Habaai wordt elke donderdagmiddag de cursus gegeven van 14.30 tot 16.30 uur. Tijdens deze middagen gaan de kinderen in een kleine groep knutselen, dichten en verhalen schrijven waarbij hun eigen fantasie en creativiteit tot uiting komt. De kinderen mogen zelf voorwerpen meenemen die ze niet meer gebruiken of die kapot zijn om die een tweede leven te geven door hun creativiteit erop los te laten. U kunt uw kind per maand inschrijven voor 100 gulden. Elke les kost 25 gulden. Voor meer informatie kunt u langsgaan, bellen of mailen: Gallery Alma Blou, Landhuis Habaai, Fr. Radulphusweg 4, tel: 462-8896 / galleryalmablou@gmail.com

Lessen beeldende vorming

Nieuwe lessencyclus: Bee ldende Vorming en Visuele Waarneming door middel van lessen tekenen, schilderen en grafische technieken onder leiding van kunstschilder en kunstdocent Alan Hudson. Hij richtte het 'Beeldende Vormingsinstituut' op in de jaren 80 te Sta.Maria en was daarna in de jaren 90 ook directielid en tevens kunstdocent bij de Kunstacademie Curaçao. Rond 2000 vertrekt Hudson naar Europa waar hij zijn post-academische opleiding bachelor Kunsteducatie en Vormgeving aan de 'Willem de Kooning Akademie', van de Hogeschool Rotterdam behaalt. Alan Hudson begint op veler verzoek een nieuwe lessencyclus Beeldende Vorming en Visuele Waarneming met diverse nieuwe cursussen kunstschilderen en andere technieken: een basiscursus tekenen, schilderen en grafische technieken niveau kinderen van 7 tot 11 jaar, voor kinderen van 12 tot 17 jaar, een basiscursus tekenen, schilderen en grafische technieken niveau volwassenen, een cursus tekenen, schilderen, grafische technieken of gemengde technieken voor gevorderden en een cursus landschapsschilderen in de natuur voor volwassenen. Komende maand zal er elke zaterdag een workshop buitenschilderen 's morgens voor kinderen en 's middags voor volwassenen zijn.

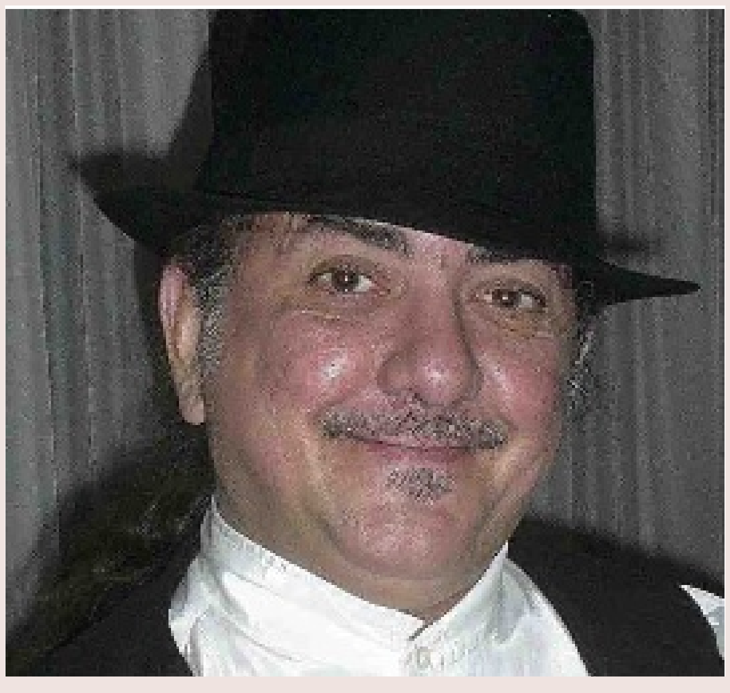

Kunstdocent Alan Hudson

Tevens worden er in de grote vakantie verschillende schilderkampen georganiseerd. Men kan zich ook aanmelden voor cursussen portretschilderen, menselijk figuur, abstractie, fantasie en lessen privé op maat. Voor meer informatie gelieve contact op te nemen met Alan Hudson op tel. 5138260 of alanhudsonws@hotmail.com

Benefietconcert

Woensdag 8 mei om 20.00 uur is er een bijzonder benefietconcert ten bate van het orgel uit 1866 van Mikvè Israel-Emanuel in de Snoa ter ere van Jeruzalem Dag en het 65-jarig bestaan van de staat Israël. Organist Eeuwe Zijlstra, bariton Hazzan Avery Tracht en het koor Viva La Musica met Maril Boersema als dirigent en Avery Tracht als gastdirigent zullen heilige en wereldse werken ten gehore brengen: Spaans-Joodse muziek, Oost-Europese (jiddische) muziek en 'a touch of Broadway'. Tickets zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada, Albert Heijn en de Snoa Gift Shop à 50 gulden.

Nieuws op cultureel gebied? Stuurt u zo spoedig mogelijk uw info naar agenda.cultuur@gmail.com

Louis la Rooy:

'Mijn glaskunst is mijn passie'

Verliefd op glas. In de ban van vlakglas, kleuren en creëren. Landhuis Bloemhof biedt een kijkje in de keuken van Louis la Rooy, glaskunstenaar. Een ontwerper die zijn talent ten volle benut in de vorm van objecten die het aanzien meer dan waard zijn. Dat kan ook niet anders, want Louis la Rooy is wereldberoemd. Het zijn stuk voor stuk sprankelende, zelfs feestelijke, kunstwerken.

Tekst Marja Berk Foto's: Ken Wong

"Ik doe dit al bijna vijftig jaar", vertelt La Rooy, "dus al een hele tijd." Hij komt uit de vlakglashoek en begon met ramen voor kerken of andere openbare gebouwen. Zo'n tien jaar geleden vond hij de weg naar het driedimensionaal werken met vlakglas. Sinds die tijd creëert La Rooy uiteenlopende, vrolijke en kleurrijke objecten waarin transparante glaskleuren worden gecombineerd met opaalkleuren.

Er ontstaan verrassende inkijkjes naar de verschillende zijden van een object. La Rooy woont in Nederland en is op bezoek op Curaçao, maar exposeert in meerdere landen, zoals Portugal, Amerika en Denemarken. "Dit is ook niet de eerste keer dat ik hier exposeer. Twintig jaar geleden nam ik deel aan een groepstentoonstelling in het Curaçaosch Museum en heb gelijk een workshop gegeven." In 2010 exposeerde hij voor het eerst solo in Landhuis Bloemhof en dat bleek een succes. In een paar uur was alles uitverkocht.

La Rooy studeerde aan de Rietveld Academie en de Rijksacademie in Amsterdam en werkte vanaf 1965 bij Glasindustrie Van Tetterode, die meerdere disciplines op het gebied van glas in huis had.

Zo maakt hij in Amsterdam nog steeds gebruik van de faciliteiten van het Van Tetterode-atelier. "Die heeft alle equipment. Ik voer het allemaal wel zelf uit, maak gebruik van de ovens en alle machinerieën. Bovendien heb ik nog wel eens hulp nodig. Die hulp bestaat uit een team van glasblazers, die me helpen met het uitblazen van het hete glas en de roll-up techniek."

Juist, de roll-up techniek. Wie de objecten van La Rooy bekijkt, weet wat er wordt bedoeld. Bij een rondgang langs de kunstwerken komt men regelmatig een 'slang van glas' tegen, die het hoofdontwerp gekronkeld omarmen. Tijdens de roll-up sessies in het atelier geeft La Rooy via schetsen en aanwijzingen aan wat de bedoeling is en drijft daarbij de groep regelmatig tot wanhoop. Positieve wanhoop overigens, want telkens worden grenzen van het haalbare door La Rooy opgezocht. Het blijft een uitdaging, maar er wordt ook veel gelachen. Voordat de roll-up sessie plaatsvindt gaat er een andere procedure aan vooraf.

"Ik koop eerst gekleurde platen vlakglas in", gaat La Rooy verder. "Die versnijd ik en puzzel het als glas-in-lood aan elkaar. Ik leg het voorzichtig in lagen over elkaar en smelt het in de oven. Vergelijk het maar met een pizza. Als na dat smelten op 800 graden Celsius die gekleurde pannenkoek eruit komt, dan is het kleurconcept aan elkaar gesmolten. Maar natuurlijk niet zo gesmolten dat de kleuren zijn doorgelopen, dat luistert nauw. In tweede instantie maak ik een mal en leg daar die pizza of pannenkoek, zo je wilt, op. Dan verhit ik deze opnieuw en laat ik het in die gipsen mal zakken. Daardoor krijg je die kroepoek-achtige structuur die je in veel van mijn werken terug ziet." La Rooy neemt vervolgens zijn welvende pizza mee naar de glasblazers. Daar wordt het weer verhit en wordt de pizza opgerold als een soort loempia." Hij schiet in de lach. "Het lijkt wel een kookcursus", grinnikt hij. De loempia wordt door de blazers uitgeblazen tot een soort fles, waarbij de kleuren worden gedeformeerd. Tegen die tijd heeft La Rooy de overige elementen van zijn object in de oven voorbereid. Een kop, oortjes, staarten of visjes. "Zodra de glasblazer klaar is met de body, breng ik die applicaties aan. Die liggen heet te wachten en die druk ik in die hete body." De afkoelperiode van het geheel bedraagt zo'n vijf tot tien dagen, dat is afhankelijk van de kleur en de dikteverschillen in het glas.

Het klinkt allemaal simpel, maar in het boek dat over hem verscheen, 'Happy Glass' geheten, wordt door middel van foto's duidelijk hoe het eigenlijk werkt. En dan blijken een paar simpele ovenhandschoenen niet te volstaan. "Hoe dan ook, de basis is vlakglas", legt La Rooy nader uit. Zijn inspiratie voor zijn werken komt vanzelf. "Soms mislukt er wel iets. Je moet ook oppassen dat het niet kitscherig wordt. Dat risico loop je al snel met glas, daar moet je wel mee oppassen. Als ik het zelf niet mooi vind, of het is mislukt, gaat het de afvalbak in." Een blik op zijn collectie leert dat La Rooy inderdaad niet van kitsch houdt.

Zijn kunst is zijn passie. Hij lacht. "Ik ga hiermee door tot ik er bij neerval." Eigenlijk kwam hij in aanraking met glas tijdens zijn werkzaamheden als decorateur. Het is de eerste baan na zijn studie. "Dat bedrijf startte, naast het gewone decoratiemateriaal, ineens met peren van glas voor in de etalage. Ik werd direct verliefd op dat glas en van daaruit ben ik naar een glasatelier gegaan. Toen is de bal gaan rollen."

La Rooy gebruikt verschillende technieken voor zijn sculpturen en één ervan is zandstralen. Die techniek gebruikt hij soms om kleine, afwijkende accenten aan een kunstwerk mee te geven. Over het algemeen verkopen zijn kunstwerken goed en kan hij er van leven. "Er komt wel veel bij kijken. Je moet om te beginnen natuurlijk eerst zelf naar de expositielocatie, ik vlieg wat af. Het inpakken in kisten, het vervoer en het spul moet goed verzekerd worden. Zoals het ingepakt is kan het wel een stootje hebben, maar als een kist uit een kraan valt, heb ik echt een probleem. Gelukkig is alles heel aangekomen."

La Rooy vertrok in 1980 naar Mexico om daar, op verzoek van een Amerikaans architectenbureau, een groot raam naar het ontwerp van Rufino Tamayo uit te voeren. Deze bekende Mexicaanse ontwerper stelde wel als eis dat de werkzkaamheden werden uitgevoerd in Mexico-City. La Rooy verbleef er, met korte tussenpozen, acht maanden. Het illustreert zijn bekendheid en het vertrouwen in zijn kennis en kunde. Hij vindt zijn werk geen zware kost, maar het heeft ook niets met oppervlakkigheid te maken. "Soms zit er ook wat symboliek in. Ik werk ook graag met thema's. Als je naar dit beeld kijkt, de 'Redheaded Cat' is dat een voorbeeld van een thema. Ik maak dan een serie katten, elk met iets afwijkends van de ander en met een eigen kleurschakering. De uitstraling van mijn werk heeft dan ook een knipoog, alsof het niet zo serieus is gedaan. Het ademt spontaniteit en dat is wat ik wil overbrengen." Zijn 'Dutch Cat' bestaat, hoe kan het anders, uit de kleuren rood, wit en blauw. La Rooy weigert met de tendentieuze elegantie mee te gaan, die veel andere glaswerken laten zien. "Mijn werk is toch wat grilliger. Er kan nog wel eens een rare knoest of puist uitsteken. Van mij hoeft het niet zo gladjes allemaal."

Tijdens een rondleiding langs de sculpturen legt La Rooy bijna nonchalant uit wat hij met elk van hen bedoeld heeft en welke techniek hij heeft gebruikt. Maar tijdens zijn uitleg glimlacht hij met glinsterende ogen. Bij een prachtig, kleurrijk bord van glas legt hij uit waarom hij het 'Between Shades' heeft genoemd. "Je ziet die lijnen, als je er langs loopt lijkt het een beetje op Luxaflex." Hij vindt het ook leuk om gekke koppen te maken en hij vertelt dat hij een serie roll-up cocktails heeft gemaakt. De cocktails bevatten rietjes, vruchtjes, parapluutjes. "Ja, dat was ook erg leuk om te doen. Ik noemde ze onder meer 'Cheers' of 'Caribbean Cocktail' en ze zijn allemaal verkocht." Gelukkig kunnen deze cocktails nog worden bewonderd in het boek 'Happy Glass' of op zijn website www.louislarooy.nl. Ze zijn te mooi om onbesproken te laten. 'Happy Glass' is tijdens de expositie te koop en als iemand een werk van La Rooy van eigenaar laat verwisselen, krijgt hij het bij aankoop cadeau. Het grafisch design van het boek is afkomstig van Karin Verputten van Westontwerp, een lay-out dame, woonachtig op Curaçao. "Je weet dat kunstenaars behoorlijk eigenwijs zijn", lacht La Rooy. "Ik was dan ook van mening dat ik zo'n boek wel zelf kon maken. Toen Karin mijn klungeldingen zag, werd ik hartelijk uitgelachen. Nou, toen werd me wel duidelijk dat het toch ieder z'n vak is en heb alles aan haar overgelaten."

De bodem van een schaal, ook weer in eerste instantie vervaardigd met een mal, laat gezandstraalde blokjes zien. Maar elke schaal heeft zijn aparte en mooi bewerkte bodem, waarbij eveneens de lichtval een bijzondere functie heeft. Een aantal van zijn kunstwerken biedt ruimte voor een vrije interpretatie en zoals bij een schilderij valt er veel te ontdekken. "Maar ja, die katten zijn onmiskenbaar katten. Daar hoef je geen vrije interpretatie op los te laten en dat geldt uiteraard ook voor de schalen en borden."

La Rooy exposeert niet alleen in het buitenland. In Nederland is zijn werk in veel galleries te bewonderen, van Gouda via Ootmarsum naar Hazerswoude. In zijn woonplaats, Amstelveen, was zijn collectie te bewonderen in het bekende Museum Jan van der Togt. Glaskunstenaar en meester glasblazer Richard Price zei over het werk van La Rooy: 'Zijn kleuren zijn net zo opvallend, als de vormen, met een elektrisch geel en rood, als een vibrerend neonlicht. Ze zijn als planten vanuit een elektrische jungle.'

Het interview vindt plaats vlak voor de opening op 6 april, maar die opening is het enige dat Louis la Rooy meekrijgt. Daarna vliegt hij naar Frankrijk om zijn volgende expositie voor te bereiden. Wie van glas, kleur en kunst houdt brengt binnenkort een bezoekje aan Louis la Rooy in Landhuis Bloemhof. Je ontdekt waar het bakken van een glaspizza toe kan leiden en het eindresultaat is absoluut de moeite van het bewonderen waard.

Letra

cls

Literary Salon

De Caribbean Literary Salon viert zijn 3e verjaardag. De Arubaanse schrijfster Anouska Kock nam drie jaar geleden het initiatief voor dit netwerk waar liefhebbers van Caribische literatuur met elkaar in discussie treden over poëzie, romans, verhalen en festivals. De bedoeling is dat lezers, schrijvers en uitgevers elkaar op informele wijze kunnen ontmoeten. Na een stormachtig begin, liep de aandacht terug. Vorig jaar werd de regie overgenomen door Kris Rampersad uit Trinidad. Gelukkig komt de vaart er nu weer in. Het Caribische gebied is literair buitengewoon actief en creatief, maar als eilandengebied blijkt het toch lastig te zijn elkaar regelmatig te ontmoeten. Het is belangrijk dat de eilanden hun isolement doorbreken.Daarom is dit netwerk met maar liefst 700 leden voor onze regio van levensbelang. Op de webpagina vind je nieuws, gedichten, verhalen, recensies, informatie over festivals en nieuwe publicaties.

Gardenia Destang

Van Gardenia Destang (St. Lucia), bekend als psychologe en counselor, verscheen de grote roman 'Becoming me', over een vrouw in de Verenigde Staten, die een vroegere liefde niet kan vergeten. Ze komt tot de ontdekking dat haar succesvolle en comfortabele bestaan in feite een manier is om haar verlies weg te drukken. Erger, ze loopt het gevaar zichzelf te verliezen. Door omstandigheden gedestabiliseerd, komt ze in contact met de dingen uit haar verleden, haar Caribische familiebanden en ze merkt dat

ze nergens komt indien ze zichzelf niet kan veranderen. Het kan geen toeval zijn dat zoveel romans over dit thema worden geschreven. 'Becoming Me' voegt een nieuw inzicht aan deze voor een ieder herkenbare zoektocht toe.

Ars Poëtica

O, zoete onbereikbaarheid

Als kind al bezat ik een zwak voor glinsterkwallen, keizerpinguïns: zwaar en ijl
maar zacht als paleizen stonden ze rechtop in water en ijs, als wachtkamers
op een uitkijk naar binnen – daarom wilde ik worden: koninginnen
eerst Juliana, later de dame die full colour over haar heen kwam.
deze, de mantelglanzende ging ik worden: Beatrix leek haalbaar in die dagen
ik was vijf, deed mijn best haar geheim te kraken: 's avonds stond ik in de tuin
sjieke liedjes te neuriën, overdag op de dam wierp ik druiven naar landgenoten
ik struinde kermissen af, stalkte majorettes, tot ik tot mezelf kwam, opgaf.
nu pas, vannacht – net nu ik groot, gelukkig en eenzaam was
nu stond zij daar, een schemer aan het hoofd van mijn dromende lichaam
en links van mij duikelde de zon en rechts begon zij rustig te stormen, oranje
daalde ze over me neer, met alle gloeitristesse die ze had, languit stamelend:
'Wij wilden een slagregen zijn voor onze geliefden, fluisterdauw uitspreiden
over de doden, de jaren alleen wilden wij breken met koele wintervuisten
groene duinen verflensen met zonlicht, kortom: wat mensen doen, wij wilden
kinderen, ouders, een man wilden wij, maar ze werden windstil rondom ons.'
ze toonde mij hoe ze boog en het ging niet: ze werd heldere mist, kou minus hitte
knipte zich los – vannacht lig ik wakker, stuurloos als een wapperend lint.

u bent mooi majesteit, soeverein en mooi, nu het verdriet om u heen komt bloeien
u bent mijn eigen aangetaste moeder, diep in haar vermoedde ik uw ijs, uw water
u was mijn jeugd, zoete onbereikbaarheid – en omdat dit mijn laatste verzen zijn
schenk ik ze u, om er onze prinses in terug te vinden: beginnend meisje van vijf.

Ramsey Nasr

Huntu Kòrsou

‘Wijzelf zijn de verandering’

Het is u waarschijnlijk niet ontgaan dat op 14 januari de eerste spirituele Gezondheidsbeurs ‘Expo For Body, Mind and Soul’ is georganiseerd op ons eiland.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Deze foto verscheen in januari in de Ñapa bij een artikel over de beurs For Body, Mind and Soul in het WTC.

Overal zag ik de opvallende kleurige posters hangen, bij verkeerslichten en in de sportschool.

Dat deze actieve promotie wel degelijk gewerkt heeft en de interesse voor dergelijke evenementen groot is, was te merken aan de hoge opkomst. Naar schatting hebben duizend bezoekers de beurs bezocht in het WTC. De initiatiefnemers Stichting Healing Hearts en Oasean Vision N.V. mogen wel spreken van een geslaagde dag.

Het doel van de expo was om de bezoeker kennis te laten maken met mogelijkheden om een bewuste leefstijl voor zichzelf vorm te geven. Volgens het programma was er genoeg te zien en te beleven. Een vijftigtal alternatieve therapeuten, consulenten en trainers liet middels hun werk zien hoe het individu een bewustere leefstijl kan creëren voor zichzelf. Middels technieken als yoga, regressietherapie, Thai Chi, meditatie, kruidengeneeskunde en homeopathie kon de bezoeker ervaren wat het beste bij hem past om zijn leven een positieve wending te geven.

Maar wat is nu de link van deze beurs met duurzame ontwikkeling? Hoe draagt dit bij aan een ‘better quality of life’?

Enige tijd geleden heb ik u in de serie artikelen: Duurzame ontwikkeling: praktische levenswijze’ uitgelegd dat het proces van duurzame ontwikkeling wat naar een ‘better quality of life’ leidt, in vier verschillende stadia verloopt, waarbij het veranderingsproces bij het individu zelf begint, het microniveau oftewel persoonsniveau. Vanuit deze basis gaat de verandering over naar mesoniveau, de directe omgeving van het individu, zoals het gezin en werk. Individuen die een evenwichtige relatie hebben met hun omgeving dragen bij aan duurzame ontwikkeling op macroniveau oftewel landsniveau.

Bewuste samenlevingen creeren op hun beurt op meganiveau een bewuste wereld. Hiermee trachtte ik te illustreren dat als wij een beter leefklimaat voor Curaçao willen neerzetten, wij eerst onze eigen lifestyle in het positieve dienen te veranderen. Met andere woorden: wijzelf zijn de verandering.

Deze spirituele gezondheidsbeurs draagt in mijn optiek bij aan een zelfbewuste mens. Iemand die weet wie hij is, waar hij vandaan komt, zijn verantwoordelijkheden neemt, zijn behoeften kent en in zijn kracht staat. Basale levensvragen, zoals ben ik wel gelukkig met m’n leven? Wie ben ik? Wie wil ik zijn? zijn hem niet onbekend. En straalt dit ook uit. En de motieven voor handelen: kan en wil je vanuit liefde, vrijheid en respect naar jezelf toe, je leven vorm geven. Kortom, in deze fase staat het vinden van de balans in jezelf centraal.

Alle therapieën en technieken die gezien en ervaren konden worden tijdens het evenement hebben één ding gemeen. Dat is dat zij ons ondersteunen bij ons proces van persoonlijke duurzaamheid door onszelf te leren kennen en te waarderen.

En het leuke van alles is, is dat het onszelf en de staat geld oplevert. Immers wetenschappers hebben aangetoond dat een positieve kijk op het leven de gezondheid verbetert. Lekker in je vel zitten, geen kwaaltjes en een extra zakcentje erbij, nou dat wil ik wel. U ook?

Meer informatie: www.healingheartscuracao.com

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een ‘better quality of life’ op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

Bouwwoede op dras terrein

De bouwwoede in de Paranádelta heeft een groot aandeel in de recente overstromingen bij de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires. Door de wildgroei aan woonwijken kan het moerasland het water niet meer absorberen.

Argentinië kampt steeds vaker met steeds extremer weer. Als gevolg van de vastgoedexplosie, het gebrek aan afwateringsinfrastructuur en het ontbreken van noodplannen leidt dat tot rampen zoals die van begin deze maand. Toen kwamen bijna zestig mensen om bij zware overstromingen in Buenos Aires en La Plata, de hoofdstad van de aangrenzende provincie.

Vooral de ontwikkelingen in de Paranádelta krijgen nu bijzondere aandacht. Dat is een enorm moerassig gebied, 17.500 vierkante kilometer groot, in de zone waar de gelijknamige rivier in de Río de la Plata uitmondt.

Paalwoningen

Op de deltaeilanden werden reeds lang paalwoningen gebouwd, omringd door riet. Zo ontstond een ecosysteem dat grote hoeveelheden water aankon.

De laatste jaren kwamen daar 229 verkavelingen bij, meestal met luxueuze woningen, golf- en tennisbanen, winkelpromenades, scholen en paardrijscholen. Ongeveer 90 procent van die projecten is in overstromingsgebied gebouwd en 10 procent op eilanden die werden opgehoogd.

Daniel Blanco, directeur van de Stichting Moeraslanden (Fundación Humedales), spreekt van ‘zeer agressieve’ ingrepen. Momenteel dreigt de zone zijn absorptiecapaciteit te verliezen door het draineren, ophogen en omleiden van waterlopen, zeggen experts van de organisatie.

Als een spons

Volgens een studie van de Stichting voor de Bescherming en het Duurzaam Gebruik van Moerasland (Fundación para la Conservación y el Uso Sustentable de los Humedales) voorkomt dit soort systemen de overstromingen niet maar het vertraagt de toename van het water wel omdat het met zijn begroeiing als een spons werkt.

Door de waarschuwingen van milieuexperts en deltabewoners en door het toenemende aantal overstromingen zijn al enkele projecten in de koelkast beland, onder meer Colony Park, een ‘privé-eiland van veiligheid en rust’ met duizend luxewoningen in de Tigredelta, in de periferie van dit drassige gebied.

Als gevolg van de controverse rond het project heeft het gemeentebestuur van Tigre vorig jaar strengere bouwvoorschriften goedgekeurd. Woningen moeten op palen worden gebouwd en het ophogen van het eiland is verboden.

Handen in het haar

In de zone van Campana, een andere gemeente, slaagden inwoners erin een verkaveling voor 40.000 mensen uit te stellen. Volgens Alejandro Fernández, lid van een plaatselijke bewonersgroep, komt de wijk in een gebied dat al heel wat overstromingen in de omgeving heeft veroorzaakt.

“Als er overstromingen zijn, zitten de politieke leiders met de handen in het haar maar zij zijn het wel die de vergunningen voor deze vastgoedprojecten ondertekenen zonder een echt stedenbouwkundig plan te maken.”

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL: 1. Deel van een huis; 8. slee; 11. bevel; 12. bewonderaar; 13. voor; 14. persoonlijk vnw.; 16. Turkse titel; 18. vruchtengelei; 19. dwarsmast; 20. kraag; 22. ivoor; 24. muziekgenre; 25. projectiel; 26. likeur; 28. vleesgerecht; 30. honingbij; 31. kaartruitertje; 33. takje; 34. wijkplaats; 36. deel van de mond; 37. as; 38. plaats in Italië; 40. uitroep van schrik; 42. vruchtennat; 45. onterechte veronderstelling; 46. vooruit!; 48. kenteken; 50. droogoven; 51. groente; 52. verhoogde toon; 54. watering; 55. tandeloos zoogdier; 56. dicht; 58. uiting van berusting; 60. bijbelse stad; 61. vierhandig zoogdier; 62. rivier in Frankrijk; 64. boos; 66. krachtig; 67. oorspronkelijke bewoner.

VERTICAAL: 1. Scherpe kruiderij; 2. spil; 3. atmosfeer absoluut; 4. dagvlinder; 5. klaar; 6. schaakterm; 7. voegwoord; 8. behoeftig; 9. muzieknoot; 10. email–lak; 13. melkgerecht; 15. cijfer; 17. zwemvogel; 18. baan; 19. geliefde van Julia; 21. ontsteking aan een vinger; 23. open wandelgang in een tuin; 24. lijdelijk; 25. Turkse eretitel; 27. glanszijde; 29. insect; 30. leer van Mohammed; 32. bekeuring; 34. verhoogde toon; 35. schijnbaar; 38. getal; 39. knaagdier; 41. oude lengtemaat; 43. schil; 44. plaats bij Antwerpen; 46. Engels bier; 47. bevel aan een hond; 49. mannelijk dier; 51. zeepwater; 53. voormalige Perzische koning; 56. gedwee; 57. blank; 59. artikel; 61. soort slee; 62. uitroep van pijn; 63. Engelse ontkenning; 65. Japans bordspel.

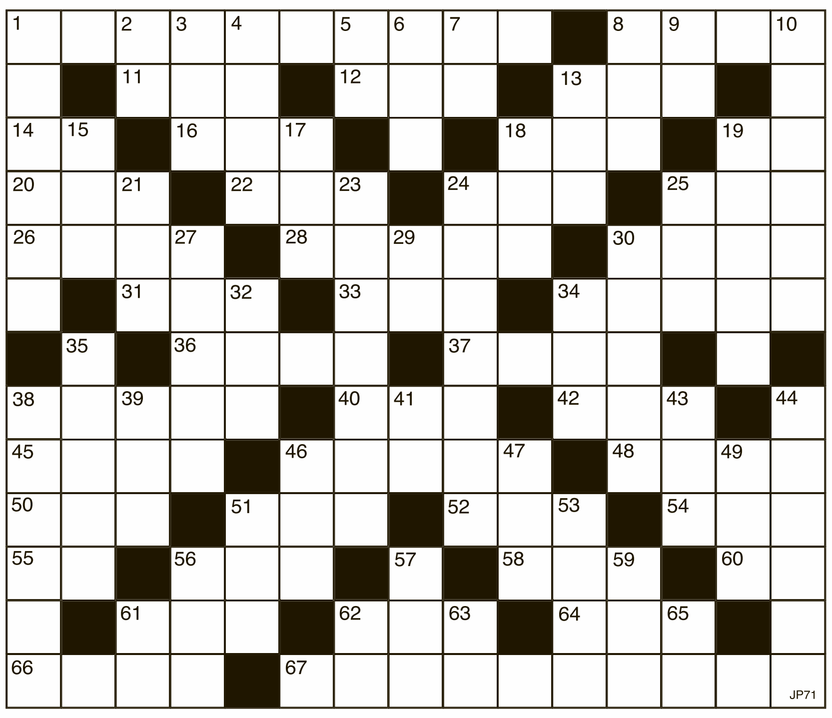

JP71

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Geen winnaar
Aruba

Minva Curiel
Mont Peleestraat 6
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

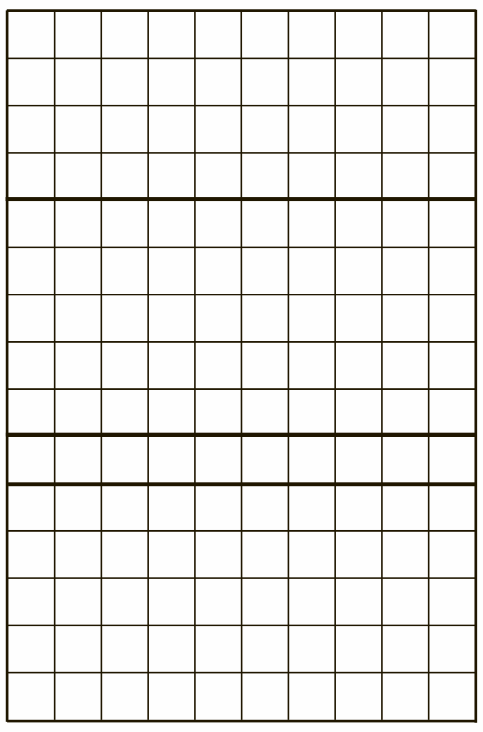

1. Mikpunt, dwalen, schietbaan;
2. hijswerktuig, onzin, land in Azië;
3. voornemen, land in Azië, dutten;
4. rondrit, hoog bouwwerk, papieren doosje;
5. delfstof, oogje van garen, weegtoestel;
6. dokter, herfstbloem, zitje bij een café;
7. wandpilaster, verlangen, korte sok;
8. keukengerei, keur, hakwerktuig;
9. geestdrift, slingerplant, door water omgeven land;
10. voorteken, maalwerktuig, citrusvrucht.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

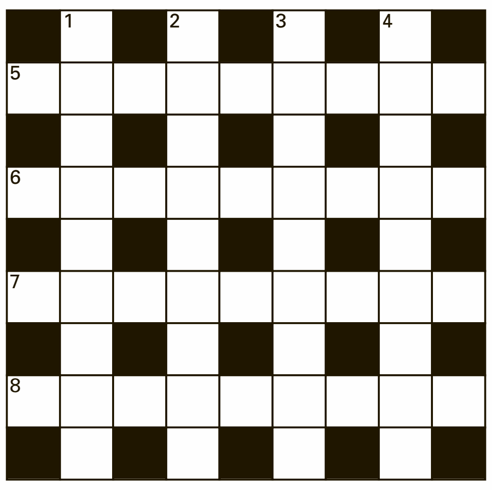

HORIZONTAAL:

5. Domoor voor het grijpen (7);
Bovendien ook nog van een auto (5);
6. Met water een afgrijselijk gerecht (6);
Bij de bron meer uitspannen (6);
7. Een vreemde schat is in de haak (5);
Min behandeld (7);
8. Dubbele partner met een dropsmaak (4);
Kleding die van pas komt (7)

VERTICAAL:

1. Sleutelstuk in de keel (5);
Van nature is het een vrucht (8);
2. Tegenstand van een afgelegen klimaat (7);
Opnieuw gevallen op zijn retour (6);
3. Verwant aan een poederdoos (8);
Bevel voor de eerste heilige (3);
4. Frauduleuze verkoop (5);
Verkeerde letter? (7)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

E	I	L	O	V	L	O	O	K	R	U	U	Z
G	T	M	V	E	E	D	N	A	R	S	O	B
I	F	E	E	N	S	R	E	P	O	K	L	E
T	I	O	R	U	L	A	T	K	R	A	R	K
O	L	L	H	B	W	G	E	A	D	U	O	O
P	P	B	O	I	A	E	A	A	L	N	P	K
L	A	S	U	R	R	N	L	S	T	E	N	S
E	R	D	D	T	C	U	E	Z	R	E	R	T
B	T	U	E	E	M	R	E	A	R	E	R	O
O	I	O	N	I	U	N	A	E	I	L	E	V
N	T	G	N	T	U	L	D	N	N	P	L	E
G	L	I	X	W	E	D	D	S	D	E	L	N
I	U	I	I	F	E	P	O	D	J	E	I	E
M	M	N	I	R	U	U	T	A	M	E	R	P
O	G	E	E	N	N	E	R	E	V	IJ	I	R
R	W	B	T	W	O	L	K	E	N	D	E	K

Bekokstoven
Beredderen
Bladaluminium
Bosrand
Crawl
Egard
Eindpunt
Elpee
Goudsbloem
Ignobel
Iller
Kopersnee
Kraan
Mixture
Multi
Olie
Ontzenuwing
Overhouden
Potig
Prematuur
Romig
Sjeik
Traplift
Treek
Tribune
Vertaler
Weifelaar
Wolkendek
Zuurkool
IJveren

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

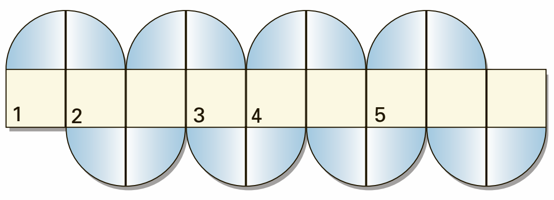

1. Bazar (Ind.); **2.** twijfelachtig; **3.** kraaiachtige vogel; **4.** scheidsrechtersattribuut; **5.** vroeger.

© Puzzelland/130420

SUDOKU

6	3		2				8	
8		7	4	3		1		
9	5			7				
4								2
		6		2			1	
					3		7	9
5	8		9					3
				4		9	5	
7		9			6	8		1

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

1	5	4	8	2	7	9	3	6
9	2	7	3	1	6	4	5	8
3	6	8	9	5	4	7	2	1
2	8	5	6	7	3	1	4	9
4	3	6	2	9	1	5	8	7
7	9	1	5	4	8	3	6	2
5	4	2	1	6	9	8	7	3
8	7	9	4	3	2	6	1	5
6	1	3	7	8	5	2	9	4

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Erato; 5. sub; 8. doema; 12. lar; 13. matrone; 16. nel; 17. ka; 18. beha; 19. murw; 21. mi; 22. atol; 24. raket; 26. eton; 28. nep; 30. kan; 31. leo; 32. regiem; 35. peseta; 37. re; 38. persoon; 39. nu; 40. rammei; 42. eindig; 45. aar; 46. ges; 48. nor; 49. orka; 51. karet; 53. daar; 55. de; 56. roer; 58. rare; 60. ze; 61. oei; 63. naderbij; 65. die; 66. skaat; 67. ere; 68. smoel. VERTICAAL: 1. Elkaar; 2. raat; 3. ar; 4. ome; 5. staak; 6. ur; 7. bomen; 8. der; 9. en; 10. memo; 11. alinea; 14. ahr; 15. nut; 18. blei; 20. wees; 23. ongemak; 25. kassier; 27. toendra; 29. peper; 31. lenin; 33. era; 34. mei; 35. poe; 36. tui; 40. rhodos; 41. maar; 43. node; 44. gareel; 46. garde; 47. serre; 50. reek; 51. kea; 52. tab; 54. azie; 57. ont; 59. rijs; 62. ia; 64. er; 65. do. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Badvocaat; 6. alarmenie; 7. voilampet; 8. welaanpak. Verticaal: 1. Mailboxer; 2. ijverslaan; 3. schermens; 4. marinepal. **Anagram:** 1. teer-renet-Center; 2. post-stoep-Opstel; 3. gier-Grieg-Ligger; 4. pier-griep-Begrip; 5. rond-onder-Eirond; 6. mees-smeer-Remise; 7. riet-trien-Tiener; 8. roek-joker-Jonker; 9. amen-samen-Amiens; 10. snee-speen-Slepen. Eindoplossing: COLBERTJAS. **Woordzoeker:** SPIERBUNDEL **Puzzelslang:** 1. Iran; 2. neurose; 3. enak; 4. ketenen; 5. nageven. Het sleutelwoord luidde: INREKENEN

Aardappels

Salades, ze zijn veelzijdig en worden steeds populairder. Salades kunnen voorgerechten zijn, bijgerechten en ook complete maaltijden. Afhankelijk van de ingrediënten kunt u salades zelfs als een gezond tussendoortje nemen. Door de enorme variatiemogelijkheden, raakt u niet snel uitgekeken op salades.

Tekst: Miriam de Windt

Het recept van deze week is proef op de som van het bovenstaande: eenvoudige ingrediënten, een originele combinatie met citroen.

De analyse
Rijk aan vetten, afkomstig van de mayonaise, maar toch laag aan cholesterol. Dit is een groot pluspunt. Vaak zien we dat veel vetten hand in hand gaan met veel cholesterol in een recept. Dit is nu niet het geval. Verder is dit gerecht ook rijk aan koolhydraten en vezels door de aardappelen met schil. Doordat dit gerecht veel koolhydraten levert, kunt u dit gerecht ook als de koolhydraatbron bij uw maaltijd gebruiken. Met andere woorden, u hoeft geen rijst of pasta, brood of funchi meer te hebben bij uw vlees, vis of kip.

De hoeveelheden ijzer, vitamine B1 en C zijn allemaal afkomstig van de aardappelen in de eerste plaats. Een belangrijk gedeelte van het ijzer en de vitamine C komt van de bieslook! Wie had dat nou kunnen raden? Hier ziet u een klassiek voorbeeld van het belang van koken met verse tuinkruiden.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

De aardappel
De aardappel is hoofdvoedsel (basisvoedsel) in vele Europese en andere landen. En zoals onze gewoonten zijn voor wat betreft hoofdvoedsel, wordt deze bijna elke dag gegeten.
In het geval van aardappelen is hier een belangrijke kritische kanttekening te plaatsen.
De aardappel is van de plantenfamilie nachtschade. Ook aubergine, paprika en tomaat zijn van de nachtschadefamilie. Planten van de nachtschadefamilie bevatten een soort gifstof die schadelijk is voor uw zenuwstelsel (neurotoxinen).

Groene delen van de aardappel zijn ook giftig. Aardappelplanten kunnen naast knollen ook bessen vormen, die zeer giftig zijn. Er zijn grote verschillen tussen de aardappelrassen in de vorming van deze bessen. Ook als aardappelen tijdens het bewaren worden blootgesteld aan licht, stijgt het gehalte aan neurotoxinen. De knollen worden groen en zijn daarna ongeschikt om te eten. Het effect van een neurotoxine is sterk afhankelijk van de dosis, de wijze van toediening en de gezondheidstoestand van de persoon die de stof gekregen heeft. En er bestaat geen tegengif. Na een vergiftiging kunnen hersenschade of neurologische afwijkingen blijvend zijn.

Reden temeer om ervoor te zorgen dat u voldoende varieert met uw voeding. Behalve variatie in de bereidingswijze, ook variatie in het soort voedingsmiddel.

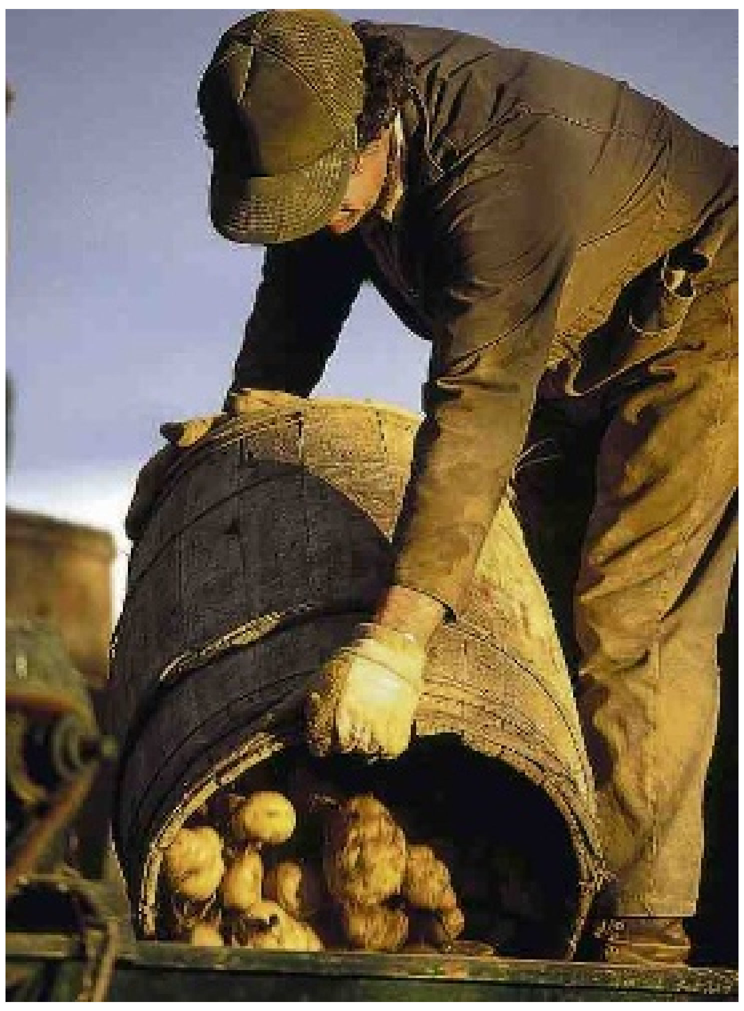

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie uitgaande van 6 personen voor dit recept.

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	283/1189	14%
Natrium	95 mg	5%
Eiwitten	4 g	4%
Kalk	35 mg	5%
Vetten	13 g	19%
IJzer	1.9 mg	13%
Verzadigde vetten	1 g	5%
Cholesterol	8 mg	3%
Koolhydraten	38 g	15%
Vitamine A	4 mcg	0
Vitamine B1	0.25 mg	25%
Vitamine B2	0.07 mg	5%
Vitamine C	34 mg	49%
Voedingsvezels	6 g	20%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Aardappelsalade met citroen

Bijgerecht voor 8 personen.

Ingrediënten:
3 pond kleine aardappelen, schoon geboend
4 stengels bleekselderij, schoongemaakt en klein gesneden
1/2 cup mayonaise
1/4 cup fijngehakte bieslook
1 theelepel geraspte citroenschil
2 eetlepels versgeperst citroensap
1 theelepel suiker
zout en versgemalen zwarte peper

Bereidingswijze:
De aardappelen in ruim zout water gaar koken.
In een grote schaal de selderij, mayonaise, bieslook, citroenrasp en -sap en suiker mengen. Afmaken met zout en versgemalen zwarte peper naar smaak.
De aardappelen afgieten en laten afkoelen. In tweeën of vieren snijden, bij de dressing voegen en voorzichtig omscheppen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Frontera Sauvignon Blanc, Concha Y Toro

Druivensoort: Sauvignon Blanc
Streek: Landwijn
Kleur: Lichtgeel met groene rand
Geur: Grapefruit, groene appel, dille
Smaak: Frisse fruitzuren en exotisch

Bij de aardappelsalade met citroen is het altijd fijn om een rijper type Sauvignon Blanc te drinken. In aanmerking komen voornamelijk de Sauvignon's uit Zuid-Amerika. Wij hebben gekozen voor deze van Frontera met een heel goede prijs-kwaliteit.
Een gemakkelijke doordrinkwijn met frisse tonen zoals grapefruit en groene appel. Ook proeven we een frisse dille/venkel-toon. Als u dit soort smaken proeft is het ook raadzaam om bij de aardappelsalade groentes te serveren met zo'n frisse toon, zoals venkel, komkommer of zucchini en deze te verrijken met bijvoorbeeld mint, dille of peterselie. Zo komt deze heerlijke Sauvignon Blanc van Frontera nog beter tot zijn recht en kan het grote genieten beginnen.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier.

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Wijnliefde

Eigenlijk begint het leven altijd met zoet. Alle baby's houden van zoetigheid en volle rijke smaken. neem bijvoorbeeld suiker, room, witbrood, lolly's en zoete sapjes en babyhapjes.

Tekst: Erik van Kampen

De meeste peuters en kleuters houden hiervan, pas later komen er bittertonen bij die het interessanter maken zoals spruitjes, witlof, maar ook een basissmaak als zout en zuur leer je pas later te waarderen. Denk maar aan haring, oesters, augurk, zuurkool en zoute drop.

De eerste keer dat ik een Chardonnay dronk met zo'n lekker vette botersmaak, was ik diep onder de indruk. Dat dat kon, zo'n smaak in wijn! Het was één van die ervaringen die elke wijnliefhebber heeft, zo'n moment waarop je hele wijnbeleving met een schok een nieuwe dimensie krijgt.
Toen ik begon met wijnproeven, ik was nog behoorlijk jong, was dat voornamelijk hele zoete dessertwijn of een zoetige Lambrusco, die ik stiekem proefde bij mijn opa en oma thuis. Zo begint volgens mij iedereen met zijn eerste wijnervaring.
Pas veel later ontdek je de zuurgraad en de bittertoon in de wijn en hoe lekker dit kan zijn.Voor veel wijndrinkers geldt dat ze aanvankelijk vooral onder de indruk zijn van de grote krachtpatsers onder de wijnen. Zo verging het mij ook. Ik was verbaasd dat er zó veel smaken en geuren in een wijnglas pasten. Al dat fruit, al die specerijen: geweldig! Nog een sliert rokerigheid erbij en ik was helemaal tevreden.
In de loop van de tijd ontdek je dan dat er wijnen zijn die al die dingen ook hebben, maar dan subtieler en vaak met allerlei andere, extra laagjes erbij. Een mooie witte Bourgogne kan ook romig en boterig zijn, maar heeft daarnaast frisheid en fruit, mineraliteit en levendigheid - kenmerken waar het de wijn waar ik ooit in het verleden zo enthousiast over was waarschijnlijk aan ontbrak.
Het gekke is dat je soms niet eens merkt dat je smaak aan het veranderen is. Zo vond ik bijvoorbeeld de zoete sweet cream sherry altijd een fantastische wijn. En dat is ie ook, ik kan hem iedereen oprecht aanbevelen. Alleen heb ik inmiddels nóg mooiere sherry's gedronken, die alles hebben wat die cream sherry heeft aan smaaknuances en diepte, maar dan met (nog) meer frisheid, elegantie en verfijning. Pas toen ik onlangs weer eens een zoete sherry dronk, merkte ik het: de wijn was hetzelfde, maar ik was veranderd.
Zo is het eigenlijk ook allemaal met relaties en vriendschappen; als klein kind zoek je iemand om mee te spelen en te lachen, een echte vriend.
Pas op latere leeftijd ontdek je dat vriendschap ook bestaat uit meerdere lagen met af en toe zure en bittere momenten die nodig zijn om een vriendschap meer inhoud te geven. Zo krijgt de vriendschap meer diepgang en meerdere lagen en dat is maar goed ook, omdat het leven zich nu eenmaal ontwikkelt.
Ook in latere relaties ervaren de meeste mensen, ikzelf incluis, dat het leven niet alleen uit de zoete kanten bestaat, maar dat je die in het begin wel het liefst wilt ervaren en dat je daar ook heel aangenaam tegenover staat.
Het leven is zo boeiend en de liefde is daar een belangrijk onderdeel van.

De liefde voor wijn zal altijd blijven bestaan en ik wil deze liefde graag met u delen, want ik ben niet bijzonder jaloers aangelegd. Alleen als het op wijnliefde aankomt, zal ik maar bekennen.
Heerlijk is dat, te weten dat je nieuwe ontdekkingen doet, dat je bijleert, dat de wijnen die je drinkt veranderen, dat je zelf verandert. Oude vrienden kunnen je opnieuw verrassen en nieuwe liefdes wachten rustig tot jij ze ontdekt. Ik ben benieuwd waar het eindigt. Wat drink ik als ik tachtig ben? Misschien moet ik me daar maar niet te veel illusies over maken. De kans bestaat dat ik dan weer terugga naar een oude jeugdliefde, de creamsherry, maar tot aan die tijd zal het leven en de liefde zegevieren en nieuwe ontdekkingen op ons pad brengen.
Volgende week en de week daarop vertel ik u over mijn wijnreis naar Chili en de wijngaarden van Concha Y Toro in het bijzonder.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Niet alleen vriendschap verdiept zich, ook wijnsmaak krijgt in de loop der jaren meerdere lagen.

'Van wijn moet je gewoon genieten'

Het drinken van wijn wordt hoe langer hoe populairder. Ook op Curaçao. Dit komt mede door de mogelijkheid die er is om goede wijnen te kunnen kopen dankzij de liefde voor wijn van een aantal mensen die die wijnen importeert.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

'Op Curaçao zijn de best verkochte wijnen de pino grigio, prosecco en zoete rosé's, allemaal lichte wijnen'

Juan Manuel Almonacid is zo'n wijnliefhebber. "Ik drink het liefst een goede rode wijn", zegt hij. Samen met zijn vrouw Mascha Zwanenburg zag hij vijf jaar geleden zijn droom in vervulling gaan door een eigen wijnwinkel, The Wine Factory, te openen en dit eerste lustrum wordt deze maand uitgebreid gevierd.

Het drinken van wijn is een lifestyle geworden. Ver voordat er sprake was van wijn, genoot de mens al van rijpe en smakelijke druiven. Het oudste bewijs van het gebruik van wijn is meer dan zevenduizend jaar oud. Vanaf de systematische wijnbouw, meer dan vierduizend jaar geleden, verspreidde de wijnstok zich vanuit Georgië, Armenië en de kust van de Zwarte Zee naar Egypte en in de loop van de geschiedenis werd wijn economisch en cultureel ook steeds belangrijker. In West-Europa werden de eerste wijngaarden in de derde eeuw geplant in Frankrijk en was Frankrijk altijd hét land van de wijnen, maar de laatste 30 jaar zijn er nieuwe wijnlanden als Zuid-Afrika, de Verenigde Staten (met name Californië), Chili, Argentinië, Australië en Nieuw-Zeeland en is de wijnindustrie een miljardenbusiness geworden.
Het ondernemende echtpaar Almonacid en Zwanenburg hebben hun arbeidsverleden in de horeca en de hotelsector. Almonacid werkte jarenlang als food & beverage manager en Zwanenburg als organisator van evenementen. Ze ontmoetten elkaar ooit in Mexico. Ze zijn beiden altijd veel met eten en wijn beziggeweest en vooral voor Almonacid zijn eten en drinken een passie. Toen ze op Curaçao kwamen te wonen 'misten' ze goede, mooie wijnen en variëteit. Behalve dat weet Almonacid veel van de markt en de marktwerking van wijnen wereldwijd.
Hij deed ruim een half jaar onderzoek op welke wijze hij een wijnwinkel kon opzetten, want wijn is een product dat goed moet worden behandeld en daar moet in een warm klimaat rekening mee worden gehouden. En na een half jaar was hij klaar om te beginnen. Dat was om precies te zijn op 3 april 2008.
Om een variëteit te kunnen bieden heeft Almonacid wijnen uit de hele wereld en om up-to-date te blijven bezoekt hij regelmatig wijnbeurzen. Onlangs was hij nog op de Pro Wein, een grote wijnbeurs in Duitsland. "Daar komen alle wijnhuizen bij elkaar. Dat is gemakkelijk. Ik heb weer mooie nieuwe wijnen ingekocht", aldus Almonacid. Als er tijd is bezoekt hij samen met zijn vrouw landen waar wijn geproduceerd wordt en natuurlijk gaat hij graag naar Zuid-Amerika - hij komt zelf uit Colombia - naar landen als Chili en Argentinië, die tegenwoordig in de top tien van wijnlanden in de wereld staan.

Chocoladeplankje
The Wine Factory doet zijn naam alle eer aan. De winkel oogt ook niet als een doorsneewinkel, maar men stapt een andere wereld in, een wereld van wijn en alles wat met wijn te maken heeft, want wijn is tegenwoordig omringd met allerlei gadgets, speciale glazen, design-flessen en het traditionele kaasplankje met wijn heeft concurrentie gekregen van een chocoladeplankje met wijn. Grote brokken chocola worden gegeten met een goed glas rode wijn erbij en bij melkchocolade past een lichtere wijn.

Door de inrichting, waarbij alles van hout is, krijgt men het idee dat men in een reuzewijnvat stapt. Zo'n wijnvat zoals men dat van vroeger kent, waarin de wijn moet rijpen en waar de wijn de smaak krijgt van hout, dat de wijn net even anders maakt dan een andere wijn. "We wilden de winkel laagdrempelig maken, zodat mensen gemakkelijk binnenlopen. Er is vaak nog steeds een gedachte dat wijn duur is en 'ik weet er niets van', dus ik koop het maar niet", aldus Zwanenburg. "Er is soms nog een soort angst omtrent het kopen van wijnen. Mensen vragen ook of een bepaalde wijn lekker is, maar dat kan ik voor hen niet beoordelen. Ik zeg dan: 'proef de wijn maar'. Dat kan bij ons. Iedere wijn kan geproefd worden, want iedere wijn smaakt anders."
Fris en fruitig, rond, zacht, gemakkelijk, toegankelijk, fluweelzacht en elegant. Krachtig, diep van kleur, rijke neus en een lange finale. Het is een greep uit de woorden die men gebruikt om aan te geven hoe een wijn smaakt. Het benoemen van de smaak en wat dat met de mens doet is een onderdeel van het genot van het proeven en nuttigen van wijn. Almonacid en Zwanenburg doen daar echter niet moeilijk over. Volgens hen moet je wijn gewoon drinken en moet je er vooral van genieten.

Prosecco hip en trendy
In de winkel zijn meer dan 300 soorten wijn te koop. In de loop der jaren is de collectie veranderd. "Het is aftasten. Sommige wijnen proberen we en dan halen we ze weer uit de collectie omdat er niet voldoende vraag naar is. Er zijn ook hardlopers. De markt verandert ook steeds. Soms zijn ineens wijnen uit bepaalde landen populair en dan ineens zijn duurdere wijnen populair. Vijf jaar geleden was vooral de donkere zware rosé heel populair, nu is er meer vraag naar 'blush'. De mensen willen lichtere wijnen. De prosecco is nu heel hip en trendy", aldus Zwanenburg'. "Op Curaçao zijn de best verkochte wijnen de pino grigio, prosecco en zoete rosé's, allemaal lichte wijnen."
De laatste jaren is de kwaliteit van wijn enorm verbeterd en dat komt omdat er veel geïnvesteerd is in de technologie. De kwaliteit en betrouwbaarheid van wijn is beter dan ooit. In 2011 was de wijnoogst wereldwijd 256.1 miljoen hectoliter. De nieuwe wijnlanden doen niet onder voor de oude wijnlanden en er is zelfs sprake van een flinke concurrentie die vooral veroorzaakt wordt door de zeer strenge productie- en exportregels die er in West-Europa zijn.

Design-flessen
"Mensen staan tegenwoordig ook meer open om wijnen uit andere landen te drinken. Wijn uit Bulgarije, die het vooral goed doet in de horeca, en wijn uit Macedonië. En in Zuid-Amerika zijn Bolivia, Peru en Brazilië ook producenten van wijn geworden", vertelt Almonacid. Om het voor de koper aantrekkelijk te maken is er tegenwoordig ook extra aandacht aan de flessen. Roze, witte, lichtblauwe, lange rechthoekige en kleine ronde flessen. Ze zijn er allemaal.
Vooral Italië besteedt veel aandacht aan 'design-flessen'. Maar een fles bepaalt de smaak van wijn niet. De smaak is persoonlijk. "Dat is wat wij leuk vinden aan het verkopen van wijn. Bij het kiezen van wijnen moet je open staan voor verschillende smaken en dan ontdek je ineens andere smaken." Ook de verhalen achter de wijnen boeit de wijnondernemers. Ze verkopen bijvoorbeeld wijnen van Francis Coppola, de bekende regisseur met grootse films op zijn naam als Apocalypse Now. Hij heeft een wijnbedrijf in de Napa Valley in Californië. Het maken van wijn is een traditie in de familie van Coppola gedurende verschillende generaties. Zijn grootvader bouwde zelfs in een kelder in New York cementen vaten om wijn in te maken.

Vinificatie

Wijn is een drank die ontstaat door het vergisten van het sap van druiven. Het volledige proces van wijnbereiding wordt vinificatie genoemd. Er zijn verschillende soorten wijn: rode wijn, witte wijn, rosé en mousserende wijn zoals champagne en lambrusco. Er zijn ook met wijnalcohol versterkte wijnen, zoals madeira, port en sherry. Soms worden er ook kruiden aan toegevoegd zoals bij vermout. Volgens een Frans decreet uit 1907 moet wijn uit het sap van verse of gedroogde druiven bereid worden. Veel wijnbouwlanden in de wereld classificeren hun wijn middels wetgeving. Hiermee wordt een aantal minimumeisen en de herkomst vastgelegd.

Wijn had een belangrijke rol in het christendom. In de middeleeuwen waren het vooral de kloostergemeenschappen die zich bezighielden met de ontwikkeling van nieuwe methoden voor het planten van wijnstokken en het produceren van wijn. Technieken in de landbouw werden aangescherpt, bepaalde druivensoorten werden gecultiveerd en persmethoden verbeterd.

Rode wijn: wordt gemaakt van blauwe druiven. Na kneuzing van de druiven vergist het druivensap samen met de schillen, steeltjes en pitten tot wijn. In de schil zit de natuurlijke rode kleurstof. De intensiteit van de kleur wordt mede bepaald door de tijd waarin de schil in die most aanwezig is.
Witte en/of blauwe druiven. Alleen het druivensap, waarin geen kleurstoffen zitten, wordt vergist.

Rosé-wijn: wordt, net als rode wijn, gemaakt van blauwe druiven, met als verschil dat de schillen na een bepaald aantal uren, meestal binnen 24 uur, van de most worden gescheiden. Zo kan de schil maar een beperkte hoeveelheid kleurstof afgeven. In Frankrijk mogen alleen in de champagne bepaalde witte en rode wijnen gemengd worden om een rosé-wijn te maken.

Voor Almonacid en Zwanenburg is wijn een onderdeel van het dagelijks leven. En om hun liefde voor wijn te delen zijn er deze maand diverse acties in hun wijnwinkel. Het is duidelijk dat ze klare wijn schenken'(er niet omheen draaien en zeggen waar het op staat) en 'oude wijn in nieuwe zakken doen' (iets dat al bestaat als nieuw presenteren). Er is een wekelijkse prijsvraag op Facebook, speciale aanbiedingen waarbij de tweede fles van een bepaalde wijn voor de halve prijs te koop is en op alle wijnen uit het oprichtingsjaar 2008 geldt een korting van 10 procent. Als hoogtepunt van het 5-jarig bestaan is er op donderdag 25 april een diner-event in samenwerking met Zest restaurant. Voor Almonacid en Zwanenburg is wijn zelfs een manier van leven en daar willen ze iedereen mee kennis laten maken.

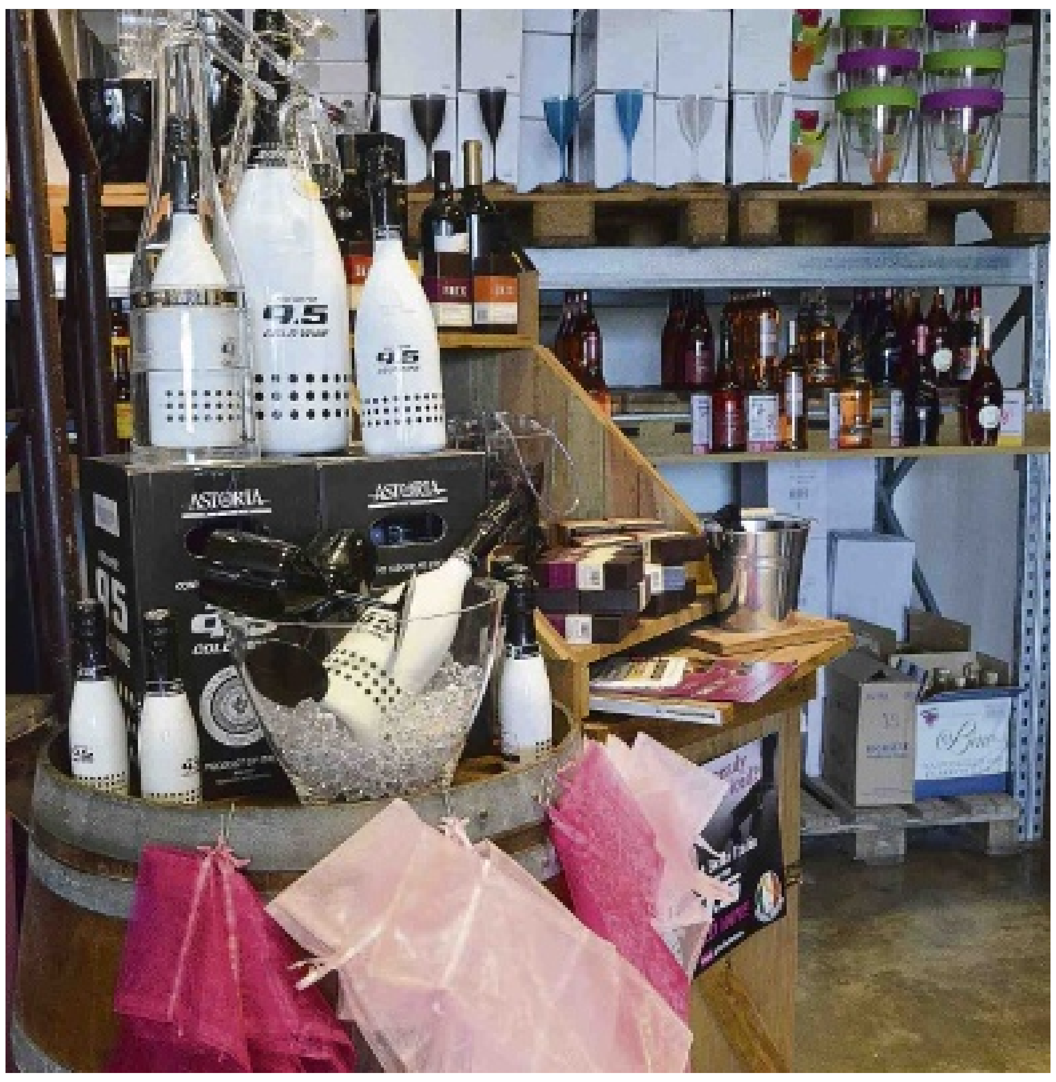

Fiscale feiten

Algemene ziektekostenverzekering

Per 1 februari 2013 is de Basisverzekering Ziektekosten, de BVZ, in werking getreden op Curaçao. Dit heeft grote gevolgen voor de Curaçaose bevolking. Op Aruba bestaat sinds 1 januari 2001 een Algemene Ziektekostenverzekering, de AZV. De algemene ziektekostenverzekeringen op Curaçao en Aruba verschillen erg van elkaar.

Tekst: Lennart Huijsen en Geert Weber

Wie vallen er onder de BZV en AZV?
Het uitgangspunt op Aruba is dat degene die staat ingeschreven in de basisadministratie en op Aruba een hoofdverblijf heeft verplicht verzekerd is. Ook degene die een geldige verblijfsvergunning heeft om te wonen/ werken op Aruba is verzekerd, mits hij ingeschreven staat in de basisadministratie. Een persoon die in afwachting is van een beslissing voor een tijdig ingediend verzoek tot verlenging van een verblijfsvergunning is in de periode tot de beslissing genomen is ook verzekerd voor AZV-doeleinden. Op het moment dat iemand ingeschreven staat in de basisadministratie, zijn hoofdverblijf op Aruba heeft en premie-inkomen geniet, dan blijft deze persoon (ongeacht of hij ergens anders verzekerd is) premieplichtig voor de AZV op Aruba.
Op Curaçao is de kring van verzekerden anders. In principe valt iedereen die op Curaçao woont onder de Basisverzekering Ziektekosten, de BVZ. Er zijn enkele, zeer beperkte uitzonderingen. Zo valt iemand die op 1 februari 2013 particulier verzekerd was niet onder de BVZ, indien die verzekering zonder onderbreking wordt voortgezet. De wet geeft aan dat er sprake moet zijn van een lokale verzekering.De vraag komt op of degenen met een buitenlandse ziektekostenverzekering niet verzekerd zijn. Dit is op dit moment een heet hangijzer en voer voor advocaten. De eis om ingeschreven te moeten staan in de basisadministratie geldt niet op Curaçao. Op Curaçao is het van belang of iemand ingezetene is.

Premies BZV en AZV
Voor de BVZ wordt een inkomensafhankelijke premie en een nominale premie geheven. De inkomensafhankelijke premie bedraagt 12 procent (9 procent werkgeversdeel en 3 procent werknemersdeel). De inkomensafhankelijke premie wordt geheven over een inkomen tussen de 12.000 en 100.000 gulden per jaar. De nominale premie bedraagt 82 gulden. Hier geldt dat als het inkomen niet hoger is dan 12.000 gulden geen nominale premie is verschuldigd. Daarnaast moeten verzekerden 1 gulden betalen voor elk medicijn dat men krijgt voorgeschreven en voor elk herhalingsrecept. Op Aruba wordt premie geheven over het zogenaamde premie-inkomen. Dit is bijvoorbeeld salaris van een Arubaanse werkgever en inkomsten uit verhuur van op Aruba gelegen onroerende goederen. De premie-inkomensgrens waarboven geen premie AZV wordt ingehouden bedraagt op dit moment 85.000 Arubaanse guldens. De premie AZV wordt vastgesteld als een percentage van het premie-inkomen. De premie AZV bedraagt 11,5 procent tot een maximum van 9.775 Arubaanse guldens en wordt samen betaald door de werkgever en werknemer. De bijdrage van de werknemer is 2,6 procent tot een maximum van 2.210 Arubaanse guldens. De werkgeversbijdrage bedraagt 8.9 procent tot een maximum van AWG 7.565 Arubaanse guldens.

Ziektekosten die worden gedekt door BZV en AZV
Verzekerden hebben op Aruba aanspraak op een huisarts, logopedische hulp, tandheelkundige en mondhygiënische hulp en vergoeding voor zorg buiten Aruba, etc. Op Aruba wordt door sommige inwoners gebruik gemaakt van de mogelijkheid om naast de AZV een aanvullende ziektekostenverzekering af te sluiten bij een particuliere verzekeringsmaatschappij. Verzekerden van de BVZ krijgen een basispakket van gezondheidszorg. Bepaalde voorzieningen, zoals kosten van reguliere tandheelkunde aan personen vanaf 18 jaar en kosten van brillen en contactlenzen, zullen niet of niet volledig meer worden vergoed. Maar iedereen kan ervoor kiezen om een aanvullende ziektekostenverzekering te nemen. Zo zal men zich kunnen bijverzekeren voor eerste of tweede klas verzorging in een ziekenhuis.
De algemene ziektekostenverzekeringen op Curaçao en Aruba verschillen erg van elkaar. Nog verder kijkende binnen het Koninkrijk zien we dat Nederland ook een algemene ziektekostenverzekering heeft en de regels op de BES-eilanden en St. Maarten nog weer anders zijn.
De auteurs zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao en Aruba als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Geert Weber

Mens & Werk

Technici gezocht

Het tekort aan technisch personeel loopt op. Niet alleen op Curaçao, maar wereldwijd. Uit een nieuw International Business Report (IBR) van Grant Thornton is naar voren gekomen dat bijna vier op de tien bedrijven mondiaal moeite hebben om geschikte mensen voor hun organisatie te werven. Het grootste probleem is een gebrek aan personeel met de juiste technische vaardigheden.

Tekst: Judice Ledeboer

Dit vormt een bedreiging voor toekomstige groei en winstgevendheid. Cijfers van het CBS Curaçao (cijfers van 2009, 2010 en 2011) laten een daling zien van afgestudeerde studenten aan de Technische Faculteit. In 2009 studeerden er 37 af, in 2010 40 studenten en in 2011 nog maar 29. Duidelijk is wel dat vrouwen niet kiezen voor een technische opleiding, want de cijfers geven aan dat er bijna vier keer zoveel mannen kiezen voor een technische universitaire studie dan vrouwen.

Techniek is niet sexy, heeft het imago een mannenzaak te zijn en velen hebben op school niet op een positieve wijze kennisgemaakt met techniek. Dit is van grote invloed op de factoren die de studie- en beroepskeuze beïnvloeden. Uit een onderzoek GAPP (Gender Awareness Participation Process) genaamd dat door science-museum Nemo werd opgezet, is naar voren gekomen dat er allerlei factoren meespelen die de studie- en beroepskeuze bij jongeren beïnvloeden. Opvallend is dat leerlingen, docenten en ouders allemaal een ander idee hebben over de belangrijkste factoren die het keuzeproces beïnvloeden. Als belangrijkste beïnvloedende factoren worden genoemd: mensen in de directe omgeving van de leerlingen (ouders, familie, buren en peers), de media en docenten. Als je leerlingen vraagt naar hun belangrijkste rolmodellen komen ze voornamelijk met personen uit hun directe omgeving: ouders, ooms/tantes, neven/nichten en buren. De docenten denken dat de media en ouders de belangrijkste beïnvloedende factoren zijn. Als technici op televisie komen wordt vaak de stereotype beeldvorming bevestigd: de wetenschapper als nerd met een witte jas aan en een bril op. Iemand die in de techniek werkt loopt altijd met gereedschap in zijn handen en heeft een overall aan. Ook de invloed van de ouders is groot en niet altijd positief. De associaties van leerlingen met betrekking tot het kiezen voor een technische richting hebben vooral betrekking op wat ze op school tegenkomen, zoals proefjes doen en kleine technische experimenten. Jongeren hebben geen goed idee in wat voor soort beroepen ze terecht kunnen komen als ze een technische opleiding doen of gedaan hebben.

Leerlingen zeggen vaak, als je hun mening vraagt over techniek: het is 'moeilijk', 'interessant' en 'saai'. Het moeilijke zit 'm vooral in de confrontatie met formules en ook het gevoel dat je er aanleg voor moet hebben omdat het anders niet lukt. 'Interessant' slaat vooral op het zelf mogen uitzoeken van dingen door middel van praktisch werk, het proeven mogen doen. 'Saai' heeft betrekking op langdurige experimenten en het gebrek aan variatie in het werk.

De scholen en de wijze van onderwijs spelen dus een grote rol bij het kiezen van een bepaalde studierichting. De leerlingen op Curaçao hebben dan ook nog eens het nadeel dat ze niet voldoende op de hoogte zijn van alle studiemogelijkheden en dat wat ze kunnen doen met bepaalde studies, ondanks de beroepenbeurs en informatie die ze via internet of op andere manieren verkregen hebben. Er zijn tegenwoordig zoveel verschillende, ook nieuwe, studies waardoor een studie in de techniek veel meer perspectieven biedt dan men denkt. Een goede studiekeuze is dus noodzakelijk en daar moeten scholen in begeleiden. Leerlingen moeten de kans hebben om te ontdekken waar hun talenten en interesses liggen. Een student die goed is in wiskunde moet niet automatisch kiezen voor een vervolgstudie 'wiskunde'. Andere aanwezige competenties spelen ook een grote rol of een student wel of niet past bij een bepaalde studie. Veel jongeren die verder willen en kunnen studeren zien hun toekomst in de financiële en administratieve sector. Dit zijn sowieso zowel op hbo-niveau en op de universiteit de meest gekozen studierichtingen. Op de Faculty Social Economic Studies bij de UNA studeerden er in 2009 88, in 2010 115 en in 2011 96 af. Het hoogste aantal studenten op een faculteit. Opvallend is ook dat er meer vrouwen dan mannen afstuderen. In 2009 115 vrouwen tegen 64 mannen, in 201 157 vrouwen tegen 75 mannen en in 2011 169 vrouwen tegen 57 mannen. De arbeidsmarkt is echter meer op zoek naar mensen met een technische achtergrond. Als deze tendens doorgaat moeten er buitenlandse technici worden aangetrokken. Dit is niet de bedoeling, gezien het voorstel van de 80-20 -regeling. De 80-20 regeling houdt in dat werkgevers op Curaçao middels dit ontwerp worden verplicht om op tenminste 80 procent van hun arbeidsplaatsen arbeid te laten verrichten door lokale arbeidskrachten; voor de overige 20 procent zijn werkgevers vrij in hun keuze. Doel van de regeling is het bevorderen van een rechtvaardige kans op werkgelegenheid voor de lokale bevolking. Het is dus noodzakelijk om de jongeren enthousiast te maken om een technische opleiding te gaan volgen, zowel jongens als meisjes. Het kiezen voor een technische opleiding (ieder niveau) en die opleiding ook afmaken biedt jongeren in de toekomst veel kansen. Maar daarmee is het probleem nog niet opgelost, want behalve een tekort in kwantitatieve zin is er ook een tekort aan de aanwezige competenties om een functie goed uit te kunnen voeren. Een goede werkhouding dus. En daar valt ook nog heel wat te winnen, maar daarover een volgende keer.

Management

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Dissatisfiers en motivators

De zogenoemde motivators vormen het negende onderdeel van de bedrijfscultuur. Motivators zijn alle vormen van beloningen die aan medewerkers gegeven kunnen worden om hen te stimuleren en te inspireren. We moeten dat duidelijk onderscheiden van alle dingen die managers moeten doen voor hun medewerkers om de zogenoemde dissatisfiers te verwijderen.

Tekst: Jan de Ruijter

Dissatisfiers zijn zaken die werkers ontevreden maken zoals onprettige interne reglementen en procedures, het niet op tijd betalen van salaris of niet goed berekend salaris, of bijvoorbeeld onredelijk strenge supervisie. De aandacht die het management besteedt aan het verwijderen of oplossen van die dissatisfiers, doet alleen maar dat. Het verwijdert de ontevredenheid, maar het inspireert verder niet.
Op onze eilanden bijvoorbeeld werken mensen in restaurants op basis van salaris en tien of vijftien procent bedieningsgeld dat door het management geïnd wordt en daarna volgens een puntenstelsel verdeeld moet worden over het bedienend personeel. Zelden gebeurt dat eerlijk en vaak worden er onterechte inhoudingen verricht voor het bedrijf zelf, bijvoorbeeld voor onderhoudswerk en dat leidt tot grote ontevredenheid. Wanneer het restaurant dat oplost en de juiste bedragen uitbetaalt leidt dat tot het wegnemen van de ontevredenheid, maar dit wil nog helemaal niet zeggen dat het ook inspireert. Echt niet, het uitbetalen van wat uitbetaald behoort te worden, neemt heersende ontevredenheid daarover weg maar werkt nog niet inspirerend. Werknemers hebben recht op correcte uitbetaling en daarnaast behoren er nog andere dingen gedaan te worden om verder te stimuleren en te inspireren.
Het verschil tussen het wegnemen van de dissatisfiers en de dingen die een manager doet om mensen te stimuleren en te inspireren is belangrijk omdat managers vaak veel dingen doen die ontevredenheid wegnemen of voorkomen en daarbij aannemen dat hun mensen daardoor gestimuleerd en geïnspireerd zouden worden. Dat is dus niet het geval; managers moeten zich continu bezighouden met het voorkomen of oplossen van ontevredenheid en daarnaast hun uiterste best doen om hun mensen te inspireren. Dat zijn twee verschillende zaken.
De lijst van duidelijke en bewezen dissatisfiers betreffen de volgende punten:
Op tijd betaling van het correcte salaris, interne reglementen, de wijze van supervisie houden, de relatie met management, goede arbeidscondities en werksfeer, de werkomgeving, de relaties met collegawerkers, voldoende secundaire arbeidsvoorwaarden, status en arbeidszekerheid.

Als die zaken niet prettig en goed geregeld zijn, worden dat dissatisfiers die ontevredenheid veroorzaken. Dan wordt inspireren erg moeilijk. De logische volgorde moet dan ook zijn om dissatisfiers weg te halen en te voorkomen en dan een greep te doen uit de vele mogelijkheden om mensen te stimuleren. De zaken die mensen stimuleren en inspireren zijn vooral erkenning en waardering, nuttig en boeiend werk, uitdaging, verantwoordelijkheid en zelfsturing, studie en zelfontwikkeling, promotie en groei. De lijst van zaken die werknemers over het algemeen willen en nastreven bevat de volgende zaken in deze volgorde:

1. Behandeld te worden als mens, als volwassene, als volwaardig en niet als nummer, als gereedschap of als machine.
2. Nuttig, boeiend en uitdagend werk.
3. Waardering, erkenning, ook in de vorm van awards en extra beloningen.
4. Het gevoel erbij te horen, een deel van de familie of het team te zijn.
5. Verantwoordelijkheid en zelfsturing, autonomie, inspraak.
6. Respect.
7. Rechtvaardigheid en gehoord worden.
8. Werkzekerheid.
9. De kans om te leren en aan zelfontwikkeling te doen.
10. Promoties en groei, je potentieel bereiken.
11. Succes in het leven, whole life success. Dit laatste houdt de acht factoren van eenieders leven in: gezondheid, gezin en vrienden, leren, werk, financiën, carrière, vermaak en vrije tijd, natuur en milieu.

Deze acht zaken vormen iemands whole life success en hoe meer een manager zich daarvan bewust is en bereid is om medewerkers daarin te helpen en daarbij als een goede coach op te treden, hoe succesvoller de manager zal zijn. Oprechte belangstelling in het wel en wee van je medewerkers is een gave van de goede, moderne manager.

Managers kunnen hun medewerkers goed en effectief stimuleren en inspireren door aandacht te besteden aan deze bovengenoemde zaken die van veel waarde zijn voor medewerkers. In dit verband is het ook belangrijk om rekening te houden met de onderzoeken van Victor Vroom in de jaren 60 van de vorige eeuw. Zijn onderzoeken hebben geleid tot zijn 'Expectancy Theory' en toonden aan dat algemene en door het management vastgestelde beloningen de individuele employee niet motiveren omdat iedereen verschillend is en verschillende behoeftes heeft op verschillende momenten in het leven. Waar de Maslow-piramide een uitstekend beeld geeft waar mensen in het algemeen en in grote lijnen behoefte aan hebben en in die behoeften willen voorzien, is individuele motivatie alleen mogelijk als beloningen worden gegeven die in de behoefte van ieder individueel voorzien. Dat houdt in dat goede en moderne managers precies weten wat de hoop en verwachtingen zijn van de employees van hun bedrijf en beloningen geeft die in hun verwachtingspatroon vallen. Beloningen op maat, tailor-made, buffet-style.
Van belang is ook een onderzoek dat in Amerika gedaan werd naar wat employees het meeste motiveert. In volgorde bleek dat waardering voor goed werk te zijn, gevolgd door erbij horen/ inspraak hebben, hulp met het oplossen van persoonlijke problemen, werkzekerheid, salaris, boeiend werk, promotie en groei, loyaliteit aan de employees, werksfeer en -condities, rechtvaardigheid en tactvolle discipline.
Bij hetzelfde onderzoek bleek dat managers van mening waren dat de belangrijkste zaken voor employees heel anders waren en wel salaris, werkzekerheid, promotie en groei, en werkcondities. Managers, bleek uit het onderzoek, onderschatten vooral het belang van waardering, zelfsturing, erbij horen, en hulp bij persoonlijke problemen. Dit laatste geef ik in mijn seminars altijd veel aandacht omdat veel managers nog handelen volgens de achterhaalde stelling dat personeel persoonlijke problemen thuis moet laten. Een verandering van 'mind set' is nodig. Mensen worden nu eenmaal beïnvloed door hun persoonlijke omstandigheden en frustraties. Dat is onvermijdelijk en het is dus veel beter dat te onderkennen. Ik ken teveel managers die net zoals ze een hekel hebben aan die moeilijke en lastige klanten en die klanten het liefst overlaten aan het personeel, ook net zo'n hekel hebben aan alles wat met personeel te maken heeft en ook dat het liefst overlaten aan iemand anders. Nogmaals, een andere 'mind set' is nodig. Bekijk het anders. Hoe mooi en dankbaar is het om anderen te helpen. Managers worden geacht iets meer te weten en te kunnen dan werknemers. Is het niet schitterend mooi en dankbaar werk als je die kennis kunt inzetten om anderen op de goede weg te helpen? Zowel aandacht voor iemands persoonlijke omstandigheden en aandacht voor iemands whole life success zijn voor de goede, moderne manager vanzelfsprekende taken die hij met plezier aanvaardt.
(Wordt vervolgd)

Jan de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba, janderuijter@yahoo.com
Voor managementseminars door Jan de Ruijter, zie www.omegacaribbean.com

Lang leve de Koning!

Ter ere van de kroning van prins Willem Alexander bezocht ik een verpleegtehuis. Niet omdat ik der dagen zat ben, oud en hulpbehoevend. Ik wilde weten hoeveel kroningen de bewoners hadden meegemaakt en hoe zij tegenover onze toekomstige koning staan. Dat klinkt toch raar: de Koning der Nederlanden. Waar ik nog moet wennen aan deze wezenlijke verandering, haalden deze mensen hun schouders op. “Hij is goed, spontaan en een lieve jongen, dat komt wel goed”, was de algehele tendens. Simpel en puur zijn mensen op leeftijd. Ontwapenend ook. Terwijl ik door de afdelingen loop, ontmoet ik slechts optimisme en liefde van de verpleegkundigen voor hen die een leven achter zich hebben. Hoe anders gaat dat in Nederland. Als je daar de pech hebt in een groot en massaal verpleegtehuis terecht te komen, zijn de rapen gaar. De kans dat je wordt verwaarloosd of genegeerd is groot. Onder het mom van het eeuwigdurende excuus van personeelstekort, kan je zomaar uren onderuit gezakt in je rolstoel zitten, zonder dat iemand je ophijst. Onder de koffievlekken en zonder gebit, dat door een medebewoner op grote waarde werd geschat. Mummelend roep je wat er nog in de geest waart en niemand die aan een vertaling denkt. Te druk. Personeelstekort.

Het kan ook anders, maar ik weet niet of dat beter is. Het is mogelijk roemloos en plotseling ten onder te gaan. Persoonlijk heb ik dat liever dan eindeloos en oeverloos lijden, maar je hebt het niet voor het uitkiezen. Nog niet. Misschien zijn de wetten veranderd wanneer mijn tijd gekomen is, maar dan heb ik het over mijn zelfverkozen tijd. Stel dat ik ooit het leven moe ben? Of terminaal ziek? Ik heb niet gekozen voor het leven, mag mij dan één keuze worden gegund? Ik kan mij de documentaire herinneren waarin een hoogbejaarde dame smeekte om de dood. Ze was het zat en wilde niet meer. De overheid in Nederland, want daar speelde zich dit af, lag dwars, in tegenstelling tot een arts die haar goed begreep. Gelukkig voor haar, want de overheid bemoeit zich ook niet met jouw geboorte dus waarom wel met jouw sterven?

Ik dwaal af. Het onderwerp is wellicht wat zwaar, maar ik verloor een familielid. Zomaar, plotseling overleden. Op jonge leeftijd gehaald, door wie of wat dan ook. Misschien had hij langer willen leven, misschien ook niet. Hem bleef een verpleegtehuis bespaard, terwijl ik hem toch te jong vond om zomaar van deze wereld te verdwijnen. Vond. Verleden tijd. Hij wordt in stilte begraven, zonder enige opsmuk.

Hoe anders zou dat gaan bij een lid van het Koninklijk Huis? Wat nou, in stilte begraven! Ten eerste is het Reina Beatrix niet gegeven een zelfverkozen einde te orkestreren. Ondenkbaar! De kans dat bij prins Friso de stekker eruit wordt getrokken is uiterst gering en niet te vertalen. Hij vegeteert ter meerdere eer en glorie van anderen. Zouden zijn moeder of zijn echtgenote hem een waardig einde gunnen? En hoe wordt dat dan verpakt? Ik zie de krantenkoppen al voor me: ‘Prins Friso plotseling overleden. Zijn artsen constateerden een natuurlijke dood’.

Voorlopig wordt zijn broer, prins Willem Alexander onze koning. Een hossende koning, sociaal bewogen en met een goed hart, als ik de bewoners van het verpleegtehuis mag geloven. Met een uiterst charmante en mooie Máxima aan zijn zijde. Eigenlijk hoef ik niet te wennen aan een Koning, we krijgen gewoon een nieuwe Koningin. Bestaat er eigenlijk een Koninklijk verpleegtehuis?

Business Agenda

Curaçao

Creative Young Entrepreneur Award
JCI IOBA Curaçao is een lokale organisatie die geaffilieerd is aan Junior Chamber International (JCI), een wereldwijde federatie van jonge actieve leiders tussen de 18 en 40 jaar. JCI IOBA Curaçao reikt voor de vijfde maal de Creative Young Entrepreneur Award (CYEA) uit. Met Banco di Caribe als hoofdsponsor, krijgt de winnaar een kapitaalinjectie van 10.000 gulden in zijn bedrijf. CYEA 2013 heeft als thema: Business Excellence - Unleash the creativity in you. Er zijn workshops en er vindt een competitie plaats. Creatieve ondernemers tussen de 18 en 40 jaar die woonachtig zijn op Curaçao kunnen tot uiterlijk 22 april inschrijven. Op de website www.iobacyea.com staan de details. e-mailen kan ook, naar cyea.curacao@gmail.com.

Internationaal

Rio Boat Show 2013
De Rio Boat Show heeft zich ontwikkeld tot een van de grootste evenementen van Rio de Janeiro. Jaarlijks brengt het de mondiale botenwereld samen. De beurs vindt plaats van 25 april tot 1 mei bij de Mauá Pier. Er zijn 150 exposanten met alles op botengebied. Er worden meer dan 35.000 bezoekers verwacht.

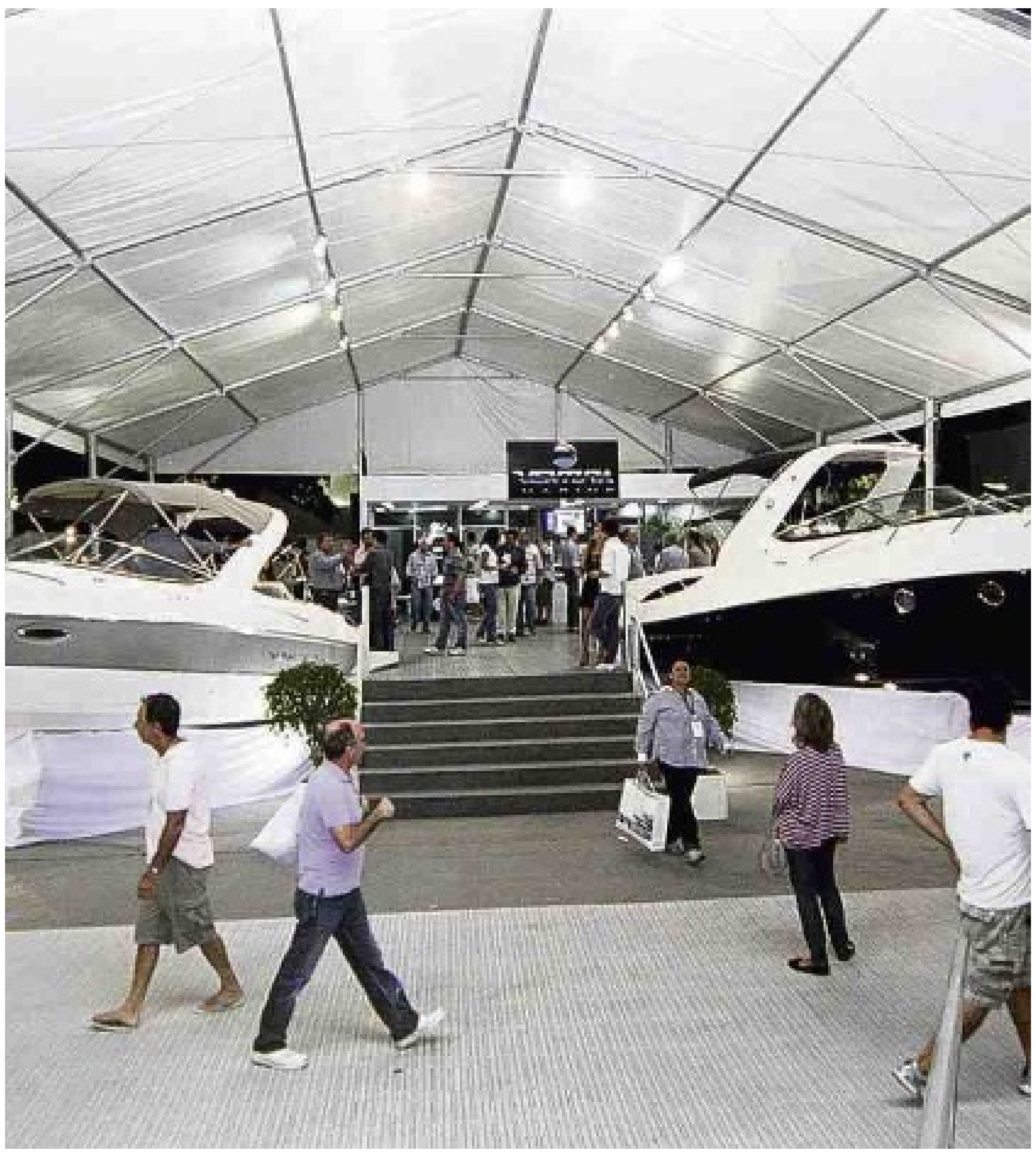

Beroep onder de loep

‘Ter ere van mijn moeder’

In de rubriek ‘Beroep onder de loep’ vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Heidy Sield (38). Ze is professional medical representative bij MSD.

Tekst en foto: Roxanne Martha

Wat houdt je beroep in?

“MSD is een farmaceutisch bedrijf dat zich bezighoudt met onderzoek en ontwikkeling, productie en verkoop van innovatieve geneesmiddelen en vaccins voor mensen en dieren. Een professional medical representative kennen mensen beter als artsenbezoeker. Zoals het woord al aangeeft, ga ik bij artsen op bezoek om onze producten te introduceren en ze op de hoogte te brengen als er innovaties zijn. Ik vertel ze ook over bijeenkomsten die er zijn en stimuleer ze om deze bij te wonen zodat ze op de hoogte blijven van de ontwikkelingen. Onze producten omvatten een breed scala van gebieden, waaronder hart- en respiratoire gezondheid, infectieziekten en de gezondheid van vrouwen. Elk type aandoening is een portofolio op zich. Dat wil zeggen dat elke artsenbezoeker zich alleen bezighoudt met de medicijnen die die ene aandoening verhelpen. In mijn geval zijn dat cardiovasculaire aandoeningen, beter bekend als hart- en vaatziekten.”

Hoe lang ben je al professional medical representative?

“Ik doe dit al zeven jaar. Het had langer kunnen zijn. Ik was namelijk een paar jaar daarvoor al benaderd om te gaan werken voor MSD. Maar om te kunnen werken, moest ik eerst een cusrsus van drie maanden volgen. Het was een mooi aanbod maar precies in die tijd was er de ziekte van Kahler bij mijn moeder geconstateerd en ik wilde zoveel mogelijk tijd met haar doorbrengen en voor haar zorgen. Mijn moeder heeft regelmatig tegen me gezegd dat ik die kans niet had moeten laten schieten. Na haar overlijden in 2006 ben ik alsnog bij MSD gaan werken. Behalve dat ik zelf heel erg geïnteresseerd was in het werk, heb ik het ook gedaan ter nagedachtenis aan mijn moeder.”

Wat zijn de minder leuke dingen van je werk?

“Na de hele dag van hot naar her te zijn geweest met alle afspraken moet ik ’s avonds als ik thuis ben nog een hele administratie voeren. Ik moet onder meer een dagrapportage opstellen en mezelf inlezen over de producten. Het komt vaak voor dat ik ook ’s avonds bijeenkomsten heb met artsen. Ik maak dus lange werkdagen.”

En wat is het leukste aan het werken als professional medical representative?

“Het gekke is dat alles wat ik net noemde als de minst leuke dingen tegelijkertijd ook juist de dingen zijn die het werk uitdagend en dus leuk maken. Voor mijn werk reis ik ook regelmatig naar het buitenland. Via dit werk heb ik veel mensen ontmoet en veel van de wereld gezien. Dat heeft allemaal bijgedragen aan mijn algemene kennis, maar het heeft me ook laten zien dat ik veel in m’n mars heb. Maar werken in de farmaceutische wereld is sowieso mooi werk omdat je weet dat het producten zijn die mensen helpen. In 2008 heb ik de award gekregen voor mijn prestaties in 2007. Ik werd uitgeroepen tot Dutch Caribbean Representative of the Year. Ik was blij met die erkenning voor mijn werk.”

Wat was je graag geweest als je geen professional medical representative was?

“Waarschijnlijk iets in de IT-wereld. Mijn broer is IT’er en ook mijn neefje is veel met computers bezig. Omdat ik zelf ook veel op de computer werk, heb ik er affiniteit mee gekregen. Wanneer er problemen zijn met mijn computer bel ik mijn broer op. Niet om te vragen of hij de computer komt maken, maar om te overleggen wat ik zelf zou kunnen doen.”

Bestemming Curaçao

‘Afwisseling werk en ontspanning’

Naam: Rothmar Coenraad
Komt uit: Oranjestad, Aruba
‘Business or Pleasure?’: Business
Aantal dagen: 4
Verblijft bij: Renaissance Curaçao Resort

Tekst en foto: Roxanne Martha

Rothmar Coenraad komt oorspronkelijk uit Curaçao, maar is na het afronden van zijn studie bedrijfskundige informatica in 2002, op Aruba gaan wonen.

“Mijn afstudeeropdracht heb ik op Aruba gedaan”, vertelt Coenraad. “Toen die klaar was, ben ik naar Nederland gegaan, heb mijn spullen opgeruimd en ben meteen terug naar Aruba gegaan. Daar heb ik tien jaar als ‘consultant’ bij een softwarebedrijf gewerkt. Daarna ben ik als ‘application officer’ gaan werken bij een bank. Ik was verantwoordelijk voor het functioneren van de informatiesystemen. Maar ik merkte dat mijn hart nog steeds klopte voor het consultancy werk. Zodoende ben ik nu ‘senior consultant’ bij AFAS Software.”

Coenraads reis naar Curaçao heeft met zijn nieuwe baan te maken. AFAS Software is een Nederlands bedrijf dat softwareproducten ontwikkelt voor zowel de zakelijke als de consumentenmarkt. AFAS heeft behalve de hoofdvestiging in Nederland een vestiging in België, één in Luxemburg en één op Curaçao dat als hoofdkantoor fungeert voor het Caribisch gebied.

Coenraad: “Maar de ontwikkelingen op de Arubaanse markt zijn zodanig dat we nu ook op Aruba een vestiging gaan openen. Ik ben momenteel belast met het opzetten van het nieuwe filiaal op Aruba. Hierdoor ben ik nu een manusje van alles. Ik houd me bezig met zowel werkzaamheden voor de fysieke oprichting zoals het uitkiezen en inkopen van het kantoormeubilair als klantenwerving. Wanneer ik naar Curaçao kom, is het om te vergaderen met collega’s hier en het ontmoeten van bestaande en potentiële klanten. Vanwege het opzetten van de nieuwe AFAS-vestiging, ben ik bijna elke week op Curaçao. Nu is er nog een bijzondere reden van mijn bezoek. Deze week hebben we het zogeheten ‘Officieel AFAS-Café’. Dat is een maandelijkse bijeenkomst die bijgewoond wordt door alle medewerkers van alle vestigingen. Tijdens het ‘Officiële AFAS-Café’ worden medewerkers geïnformeerd over onder meer cijfers van de afgelopen periode en de plannen voor de nabije toekomst. Het ‘Officiële Café’ wordt gehouden in het theater van het hoofdkantoor in Leusden en wordt door de collega’s in België, Luxemburg en Curaçao gevolgd via ‘live stream’.”

Coenraad is dus wekelijks op Curaçao voor zijn werk maar kan gelukkig ondanks het vele heen en weer vliegen en werkverplichtingen, tijd maken voor ontspanning. “Wanneer ik op reis ga, neem ik niet alleen werkkleding mee, maar ook vrijetijdskleding én sportkleding. Het is belangrijk om werk af te wisselen met ontspanning. Waar ik ook ben, wil ik sporten. Ik doe aan atletiek en ga regelmatig naar de gym. Curaçao is nog steeds mijn thuis, dus ik weet waar ik terecht kan om beide sporten te kunnen beoefenen.” Volgende week is Coenraad weer op Curaçao. Dan heeft hij naast besprekingen met klanten ook een vergadering over de verdere promotie van AFAS en haar producten.